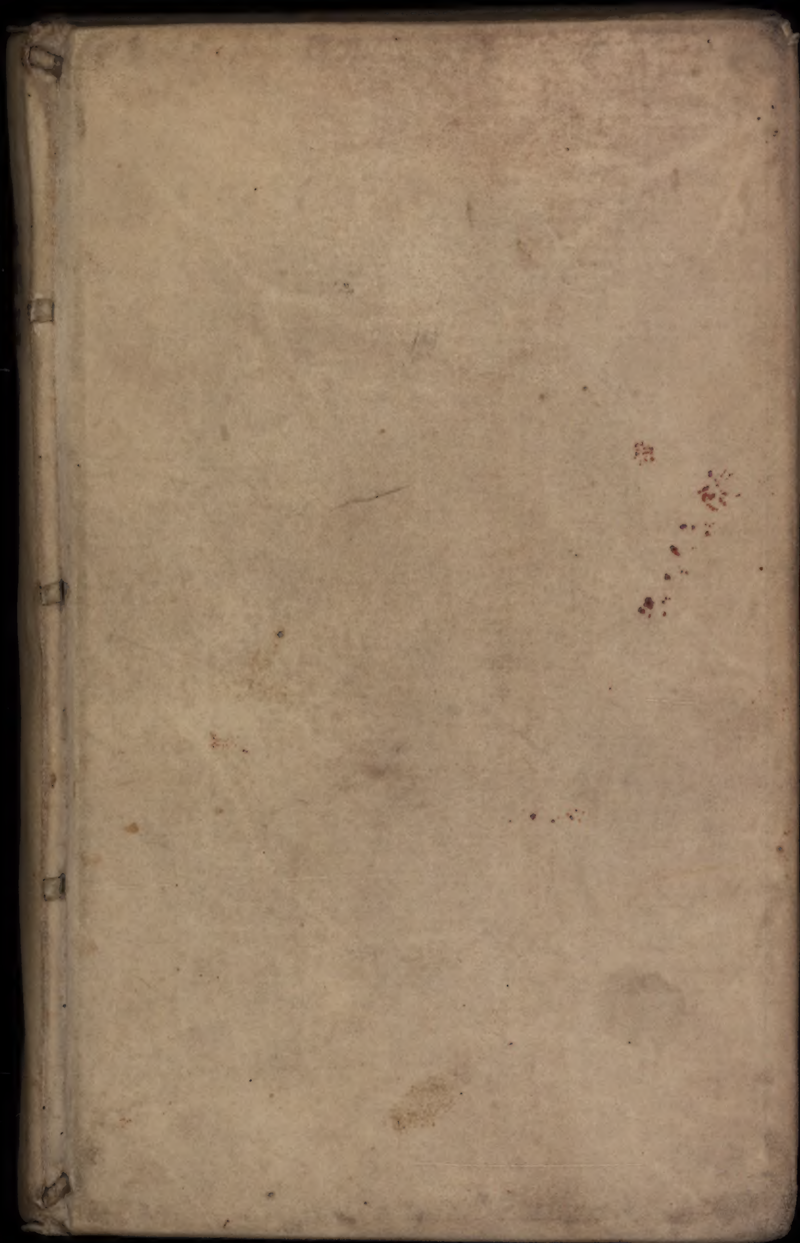

EX LIBRIS
C. CARSTEN

3rd Dutch ed. $9.50 –

p. 96 on a table

IEEX
12.91
#6197

DE
KLEINE
PRINT-BYBEL.

UITLEGGING VAN DE TITELPLAAT.

DEs Hemels ſchoonſte Pragt; die eed'le Zonne-kring,
De Koning van 't geſtarnt, praal van Gods Meeſter-ſtukken,
Pleegt door ſijn ſtralen zig in beelden uit te drukken;
't Ontbreekt haar nog aan kragt nog aan beteekening.
Kircherus heeft in ſijn OEdipus Ægyptiacus beweezen, dat alle Goden der Heidenen niet anders als de zon betekenden, die ſy door verſcheide figuuren verbeelden, na dat haar verſcheide kragten wierden teegeeigent.

En dezer ſtralen kragt van d'onder Werelt op,
Het water toont haar beeld, 't metaal en dier, haarwezen:
Men kan uit ſteenen zelf haar ſchoon afbeeltſel lezen,
Zo dat den Hemel zelfs het beeldwerk voert in top.
Eenen zulken Zonne ſteen heeft wel eer de Ridder Franciſcus Qualdus, aan de Heer Kircherus in ſijn Studeerkamer, met de hoogſte verwondering laten zien.

Ja Vrouw natuur prent zelfs het Printwerk in 't gediert.
Uyt d'Ooyevaar zal ons de grond der lett'ren ryzen.
Een Aal, een Aap en worm; 't A B. aan jongens wyzen,
't Begin der kenniſſe, by 't Menſchdom hoog geviert.
Van Ibicus of d'Egyptiſche Oyevaar, hoe uit deszelfs verſcheide ſtellingen de eerſte letteren konnen geſien werden, maakt Kircherus gewag in ſyn OEdip. Ægypt. En hoe de Heer G: P. Harsdorffer uit de dieren het A. B. C. opmaakt, is te ſien in deszelfs Mathematiſche Verquikſtonden.

Dog dit werd altemaal ten hoogſten nut en eêl,
Als konſt en wetenſchap de handen daar toe geven,
Bragt zon en ſchaduw' niet het ſchilderwerk in 't leven,
Toen ſy den Herder-ſtaf deed worden 't eerſt penceel?
Hoe de Schilder en Teeken Konſt van een Herder is uytgevonden, die een ſchaap na de ſchaduwe van de zon met ſijn Herderſtaf afſchilderde, getuigt Marina nella pittura.

Verſtand is 't Spiegelgas, waar in de Konſt den glans
Des Hemels en der zon voegt wyſſelyk te zamen,
Het ciert het Sterren dak met beelden van veel namen,
En ſchryft der Oud'ren dâân om hoog aan 's Hemels trans.
De beelden des Hemels zyn na de geſchiedeniſſen der vorige tyden gemaalt, gelyk dan de Leeuw by de Heidenen dien leeuw beteekende, die van Hercules overwonnen, maar by de Hebreuwen die gene, die van Simſon verſlagen was, gelyk men hier van, onder meer andere, Kircherus en Phil. Caroli in An. m. in Agell. kan nazien.

Dus is de beelde ſchrift van boven afgedaalt,
Dus heeft Natuur haar in haar boezem opgetogen,
Tot hier toe heeft ſe aan de borſt der konſt gezogen,
Met regt belagt men dan een zot, die daar op ſmaalt,

Tot AMSTERDAM bij GERRIT BOUMAN 1736

DE KLEINE
PRINT-BYBEL,

Waar in door verſcheide afbeeldingen een meenigte van Bybelſche ſpreuken verklaart werden.

Tot vermaak der Jeugd, en om te leeren elken zaak naaukeurig af te ſchetzen, en by haar regte naam te noemen, ook de ſpreuken der H. Schrift by na zonder moeite in de geheugenis te brengen.

Uit de Hoogduitſche in de Hollandſche taal overgezet.

Tot AMSTERDAM,

By GERRIT BOUMAN, Boekverkooper in de St. Luciesteeg, in de Segryne Bybel. 1736.

VOORREDE,

AAN DEN

LEEZER.

GElyk de Natuur met beelden heeft begonnen, zo hebben de beelden naderhand de letteren geteelt: Deze is de moeder, en geene zyn, om zoo te ſpreeken, hare dogteren, dewelke ook zoo geheel niet verbaſtert zyn, of men kanſe zelfs aan hare Teelſter terſtond erkennen. Want de Hebreeuwſche letteren, zynde buiten twyfel de alleroudſte, wat zynſe anders, als ruwe ſchetzen van 't geenſe beteekenen? Overmits de letter ב een huis, ד een deur, ל een holle hand, niet alleen heeten, maar ook afbeelden. Dog deze letteren gemeen, en ook de kinderen Chams bekent werdende, zo bebben zig de verſtandigſte luiden der eerſten Werelt, wederom tot de beelden, als den oorſprong van alle ſchriften, gekeert, en door de zelve de verborgenſte wetenſchappen, zo van Goddelyke als Wereltlyke zaken beſchreven, waar van een doorlugtig voorbeeld word opgegeven van Enoch, die de Godgeleertheid, en de diepſte geheymen van zyn ongemeene wysheid in beelden begreepen, en dezelve op een yzere en ſteene colom gegraveert heeft, om ſe

voor

voor 't verderf, waar aan alles onderhevig is, te bewaren, de Wereldt mogt dan in vuur of water ondergaan. Deze hebben 't de schrandere Egyptenaren nagedaan, die mede hunne Hemelsche wysheid, dewelke sy van hunne voorouderen leerden, en voor een gedeelte uit het ligt der natuur begreepen, niet met gemeene letteren, maar altemaal met geheyme beeld-schriften opteekenden, en tot een eeuwige gedagtenis in hunne onvergelykelyke Grafnaalden en Vlam-zuilen uithieuwen; welke de vergankelykheid ten spyt, tot nog toe in Egypten, met nieus gierige en verwonderings volle oogen veelvuldig beschouwt werden, alwaarse aan verstandige kenners genoegzaam vertonen, dat sy, die dese ongeformde beelden tekenden, egter geen ongeformt geloof hadden, maar onze Goddelyke leere vry naby quamen, en den allerhoogsten God in die gedaante erkenden, gelyk hy zig aan sijn Heiligen geliefde t'openbaren.

Bezienwe slegts den eenigen Character ⊖ van hen φύλα de sphæra amoris of *liefde-kring* genaamt, werdende van Kircherus in sijn Oedipus Ægypt. Tom. 2. part. 2 P. 115. en 116. afgebeeld en beschreven, wy zullen daar in onder het geheime teeken A de ziele der Wereldt, of het Triforme Numen, de Drie eenige God afgeschetst vinden. Gelyk niet minder door de A omgekeerde grafnaald, of kolomme des ligts, de invloeyinge der Hemelsche kragten in deze onder-werelt, maar door de Δ grafnaald de beweeginge der onderaardsche en stoffelyke lichamen, dewelke de kring- O te zamen vat, en daar door een gedurige verbinding uytwerkt.

Geen mindere merk-teekenen van hunne wysheid zullen we vinden in de *Obeliscis*, dat is grafnaalden, die na Romen zyn gebragt; en aldaar het voornaamste stuk der uitmuntende Aaloutheden uitmaken, aan de *Tabula Bembina*, en andere merkwaardige stukken meer, dewelke de voortreffelyke Kircherus met niet minder moeite als groote konst beschreven, en de geheime-

heimenissen van dien verklaart heeft. Maar d'Egyptenaren hebben niet slegts hunne geheime geloofszaken, maar ook hunne Natuurkunde, onder zodanige beelden verborgen, en in diergelyken schilderwerk bewimpelt. Want wat is hunnen Apis, of geheiligde Os anders, als een afbeeltsel der zonne, welkers stralen door de hoorens, in een kring gesloten, en de afdeelinge des tyds in dag en nagt, door de witte en swarte hoorens, welkers beurtwiszeling der tyden in lente, zomer, herfst en winter, door de 4 vlakken waar meede den gantschen os geteekent is, verbeelt worden. Ja hunne weetenschappen in de stofscheidinge en Medicyne wierden door diergelyke beelden ontworpen, die sy of op taafelen schreeven, of op kruiken waar in de medicyne opgesloten lag, ter gedagtenis bewaarden. Gelyk dan de voornoemde Kircherus daar van een taafel, de Compositie van 't *Elixir Proprietatis* leerende, en buyten dien nog meer andere te berde brengt. Dog hebben zig niet alleen de Egyptenaren, maar ook nog lang na dezelve andere Volkeren van deeze beeld-schriften bediend; voornaamentlyk wanneerse toekomende dingen ontwierpen, en van de toevallien der navolgende geschiedenissen voorspellen wilden. 't Is bekend, dat 'er by de Spaansse Koningen, een yzer kisje in bewaring was, van 't welke men van ondenkkelyke jaren af geloofde, dat die Koning, die het zoude openen, een ongelukkige regeringe zoude hebben, ja zelfs sijn Schepter en kroon wel mogt verliezen. Als nu een bekent Koning het zelve opende, vond hy 'er louter beelden in, gekleed en gewapent zynde gelyk de Mooren, welke te dier tyd aan de Spanjers nog onbekent waren, die zig dan ook wel haast opdeeden, latende de Spanjaarden het Orgineel zien, waar van sy de afgeschilderde Copy zo lang in 't Kisje bewaard hadden. *Becman Orb. Terr.* Ook kan men dat boek niet agteloos voorby gaan, waar van *Cedrenus* en *Zonaras*, die vermaarde Griekfche Schryvers in hunnen *Leo* en *Michael Balbus*, gewag maken; 't welk in de Boekkery te Con-

ſtantinopolen van ondenckelyke jaren af, als een groot kleinood is bewaart geworden, nadien daar in voorbyzondere beelden, en beeldſprakelyke ſchilderyen, het leven, de regeering en den dood van alle griekſche Keizeren verbeeld wierden; Gelyk dan ook het grouwzame gemoed en 't rampzalige einde van *Leo-Armenius* (toen hy van *Michael Balbus*, en deszelfs geſvorene, in de Kersnagt voor 't Altaar vermoord, en 't kruisbeeld, 't welk de benaauwde Keizer in die angſt omhelsde, van ſijn bloed beſpat wierd) in 't zelve door een leeuw is afgeſchetſt, die met ſijn bloedige mul, glinſterende oogen, en opgeheven klaauwen dreigde, en op ſijn rug een rood kruis droeg, werdende van een jager in 't zelve kruis met een ſwaard gehouwen. Ook kan men hier niet voorby gaan het boek, waar van de beroemde Sileſier *Andraas Gryphius* ſchryft, van het in ſijn handen en Boekery te hebben, waar in veel vreemde ſchilderyen waren, die naa 't gevoeen van eenige, den toekomenden ondergang der Turken, de verloſſinge der ſteeden hen dienende, en de bekeering der Joden verbeelden en voorſpeldden. Al ſcloon gy nu, ge-eerde lezer, in dit kleine boekje, onder deze beelden niet zult vinden eenige Enochiaanſe wysheden, ook geen Egyptiſche beeldſpraken, veel minder ver uytziende voorſpellingen, egter zult gy 'er buiten twyffel iets groots in ontmoeten, namentlyk woorden van een eeuwige waarheyd: zyn nu dezelve juiſt zo zinryk niet ontworpen en afgeſchetſt, gelyk die van de Egyptenaren, ſe zyn ook niet zo duiſter, inzonderheid daar dezelve niet voor geleerde luiden, maar voor leeken en kinderen, niet om ſe te verbergen, maar bekent te maken, vervaardigt zyn. De beelden, die men daar in vind, behooren veel meer een opwekking te zyn, om den zin, daar onder verborgen, met dies te meer geneugte, en minder verdriet na te ſpeuren, en hare verſcheyde ſtellingen moeſten het middel zyn, om ſe dies te ligter te behouden, overmits het dog waar is, en de voortreffelyke *Bazo* zulks door veelvuldige preuven

ven alreets bewezen heeft, dat onze memorie veel eer der nadruk van beelden, als den klank der woorden behoud.

Ons voornemen is niet nieuw, maar veel meer een overblyfzel van d'aller eerste werelt, die hare gedagten eer door beelden als letteren ontworp, welke wyze, schoonse voor een tyd lang als iets kostelyks, ophield, egter hier en daar weder begint te voorschyn te komen, gelyk dan de Geleerde *Amos Comenius* al in synen tyd sijn *Orbis Pictus* of geschilderde Werelt, in diervoegen, niet zonder moeite en kosten uit gaf, en door sijn naarstigheid, daar in besteed, de leerende jeugd alle swarigheid benam, om een zaak te erkennen, te beschryven, te noemen, en in de geheugenis te behouden. 't Zoude ook niet alleen niet ondienstig, maar zelfs ten hoogsten oirbaar zyn, de jeugd op die wyze tot hoger en vreemder zaken op te voeren, waar over ik verzoek dat Mannen van letteren my by gelegenheid hunne gedagten gelieven te openen.

Ondertusschen willen wy den lezer niet verbergen, dat dit boek sijn wieg en bakermat in Swaben vond, alwaar het met loutere kopere printen uytge-arbeyd was, zynde naderhand door Hendrik van Wieringen, plaatsnyder in Hamburg, in hout gesneeden, en eenigsins vermeerdert uytgegeven. Wanneer 't my eindelyk ten gezigte quam, vond ik zulken behagen daar in, dat ik om myn lands-lieden, de hoogduitsche taal niet magtig zynde, te gerieven, raadzaam vondt het zelve in 't Nederduitsch te doen vertalen, verhopende, dat het uitgeven van dien, den Hollandschen lezer niet zal onaangenaam zyn, alzo ik daar in betoogt heb de spreuke van den Latynschen digter Horatius te vervullen.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Hy houd altoos den regten voet,
Die 't oorbaar mengelt met het zoet.

Het oorbare zyn de spreuken der H. Schrifuure, het zoet, waar meede het zelve vermengelt, en als omswagtelt is, zyn de Konstplaten. Ouden en jongen mogen

gen

geen dan hun vermaak en voordeel hier uyt trekken. Inzonderheid zal ik myn moeite en kosten wel besteed agten, wanneer de jeugd, die buiten dat garen met printen bezig is, hier door werd aangespoort tot het van buiten leeren der voornaamste Schriftuur-plaatzen. Wil ondertusschen dezen of genen Momus dit verkje vitten en bedillen, ik zal my zulks niet eens belgen, als verzekert zynde, dat luiden van kennis en oordeel deze Konst-printen niet zullen verwerpen, zonder dezelve alvorens te zien, maar sy konnense niet zien, zonder met eenen te gedenken aan de naam des Heeren, als wiens Heilige woorden onder dezelve, gelyk wyntrosser onder de bladeren, verborgen leggen, zo dat ik evenwel, onaangezien zodanige, myn oogmerk, naamentlyk Gods eere, en de stigtinge der jeugd hoop te bereyken. En ziende dat verstandige lezers hun genoegen hier in vinden, zal ik daar door opgewekt werden, om by tyd en gelegentheid meer van diergelykke werkjes in 't ligt te geven. Vaart ondertusschen wel, geëerde lezer, en begunstig ons voornemen.

Amsterdam den 4. Maart 1720.

Berigt voor de Boekbinder.

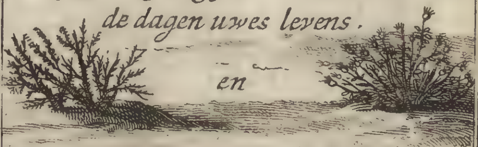
Alle de platen moeten immediaat na de Voorreden agter malkanderen volgen, en de Sleutel agter aan ingebonden werden.

Genes. 3. V. 17. 18. 19. 1

ende tot Adam seijde Godt: het

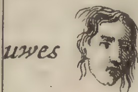
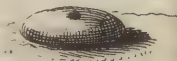

sij vervloeckt om uwent wille, ende met smerte sult gij daar van eeten alle de dagen uwes levens.

en

sal het u voortbrengen ende in het sweet

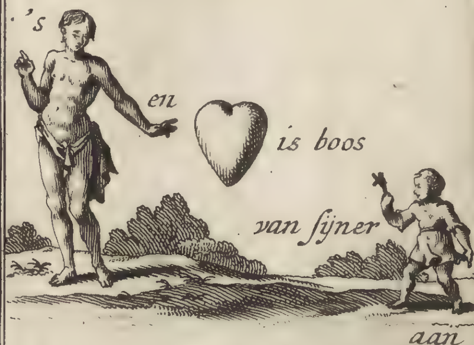
uwes sult gij eeten.

De aard door sond'ervloekt brengt doorn, distel, boven,
In't sweet des aangesigts de mensch om brood moet sloven.

Genes. 8. V. 21.

de יְהוָה

seijde in sijn [heart] *ick en sal voor:taan den aardbodem niet meer ver:vloeken om des menschen wille, want het gedichtsel van*

Het digtzelvan des menschen hert is boos bevonden,
Van sijne Kindsheid af, en blijkt tot allen stonden.

Genesis 15 V. 1.

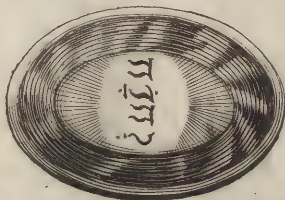
Na dese dingen geschiede het woord des

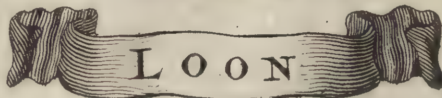

tot Abram in een [image] *seg-gende en vreest niet Abram, Ick ben u*

een

u

seer groot.

De Heere zij mijn Loon, en Schild,
Hij geve mij genade mild.

4

Genes. 37. V. 9.

Joseph seide siet jck hebbe noch eenen droom gedroomt ende siet de

ende de ende

XI bogen

haar voor mij neder

Seer kwaad was Josephs droom in al syn broeders oogen,
Dat elf Sterren, ook Son en Maan zig voor hem bo:gen.

Hij en nam de des daags

noch de des nachts

niet weg van het aangesichte des

Door Wolk en Vuur, bij dag en nagt,
Heeft God sijn volk in Rust gebragt.

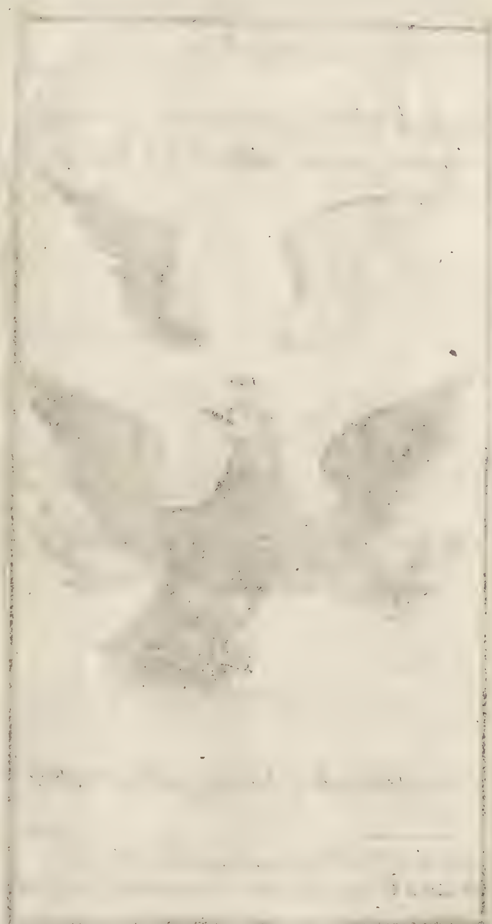
Exod. 19. V. 4. 6

gij lieden hebt gesien wat ick den Egijp-
tenaren gedaan hebbe: hoe ick u op

gedragen ende u tot mij gebragt hebbe.

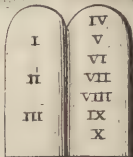
Gedenk, o Israël! aan al Egijptens plagen,
En dat u God op Arendts vleug'len heeft gedragen

Exod. 34. V. 29. 7

Ende het geschiedde

doe *van den*

SINAI *afging (die twee*

der getuigenisse nu waren

in de *Mose, als hij van den*

berg afging) soo en wiste

Mose niet, dat het vel sijnes

glinsterde, doe hy met

hem sprack

'Twas Mose, die den Berg opging,
Op dat Hij 's Heeren Wet ontving.

Levitic. 16. V.15.

daar na sal

de

den

des sond-offers, die voor het volck sal sijn, slachten, en sal sijn bloet tot binnen

in den

dragen:

ende sal met sijn bloet doen, gelijck als hij met het bloet des varren gedaan heeft, ende sal dat sprengen

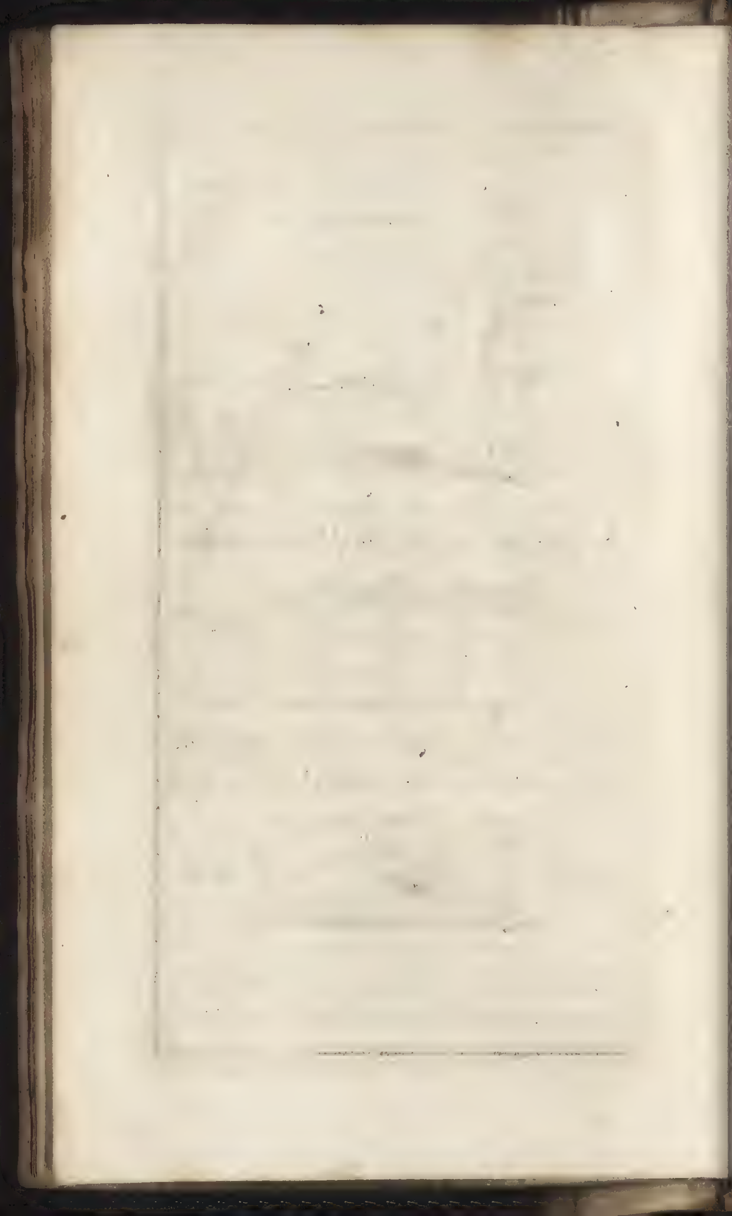
op het

ende

voor het versoendecksel.

De Soenbok van het Oud Verbond,
Een voorbeeld van het Nieu verkond.

Numeri 24. V. 17.

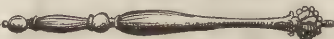
daar sal een

voortgaan

uit Jacob ende daar sal

een

uit

Israël opkomen, die sal de paalen der Moabiten verslaan ende sal

alle de SETHS

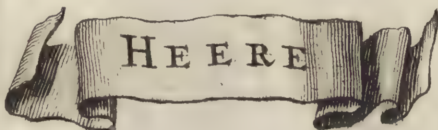
verstooren.

ô Star! en Schepter Israëls! laat door uw magt,
Seth, en Moab sijn onder uw gebied gebragt.

Hoort Israël de Heere onse God
is een eenig

soo sult gij den

uwen God lief hebben
met u
gantsche [heart] ende met uwe
gantsche Ziele, ende met al u
vermogen.

Ô Israël! wilt dog u eenig Heer beminnen,
En Hem met Hert, en Ziel, en al uw magt besinnen

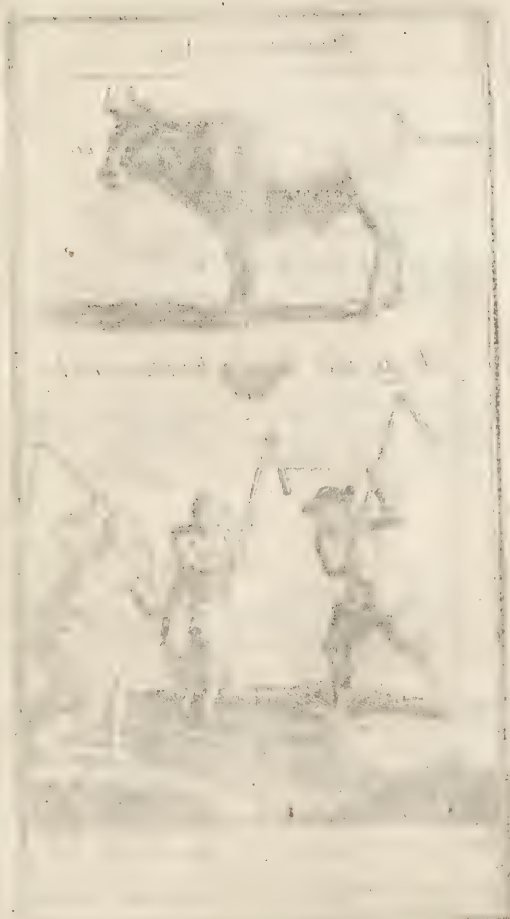
Deuteron. 25. V. 4.

sult gij niet *banden als hy*

Den Os, wanneer hy dorscht, zult gij den muijl niet binden,
Segt God, op dat den mensch ook voedzel soude vinden.

doe sprack Josua tot den Heere ten dage als de Heere

de

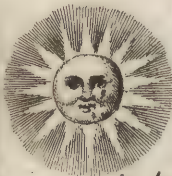
voor het aangesichte

der

Israëls

overgaf, ende seide voor de oogen der Israëliten,

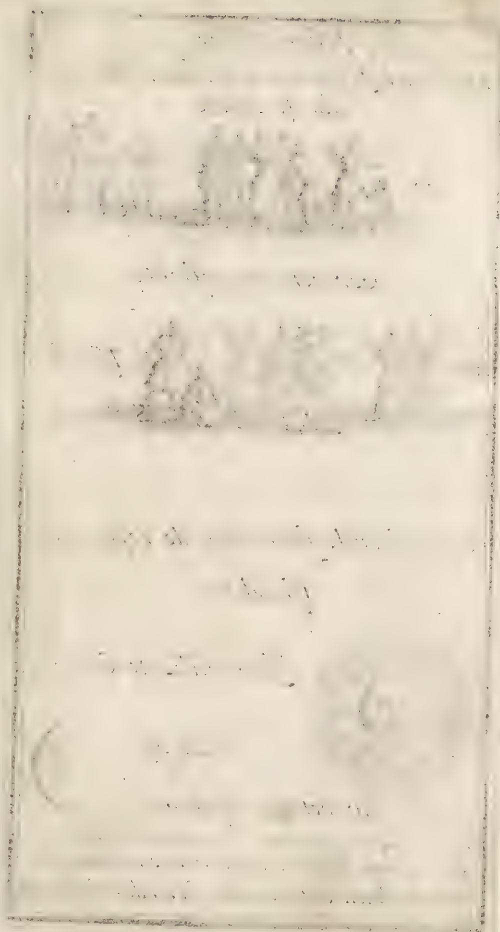
staat stille te Gibeon,

ende gij

in het dal Ajalons.

Op Josuaas begeert stond Son en Mane stil,
Waar vondmen oijt een Man soo na des Heeren wil.

Richteren 15. V. 15. 16.

ende hij

vondt een

vochtig

ende hij ſtreckte ſijne

uit,

ende nām het

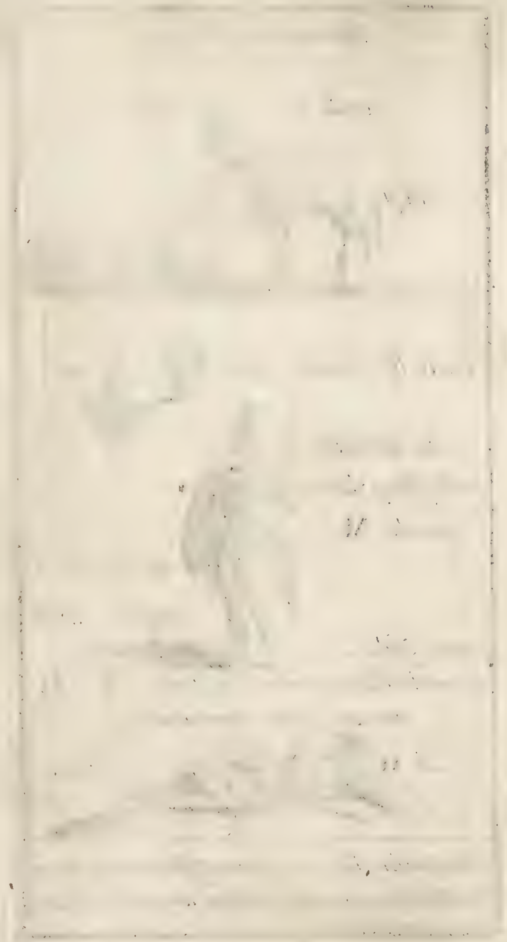
ende ſloeg daar
mede M

doe ſeide
Simſon met
een Eſels
kinnebakken, eenen twee
met een Eſels kinnebakken
heb ick M

geſlagen.

Helt Simſon ſloeg, met eenen Eſels kinnebakken,
De Philiſtéen, gereed, om Hem ter neer te hakken.

Ruth 4. V. 11.

ende al 't (volk) dat inde (poort)

was mitsgaders de Oudtsten, seiden wij sijn getuigen; de Heere maake

dese (vrouw) die in u (huys)

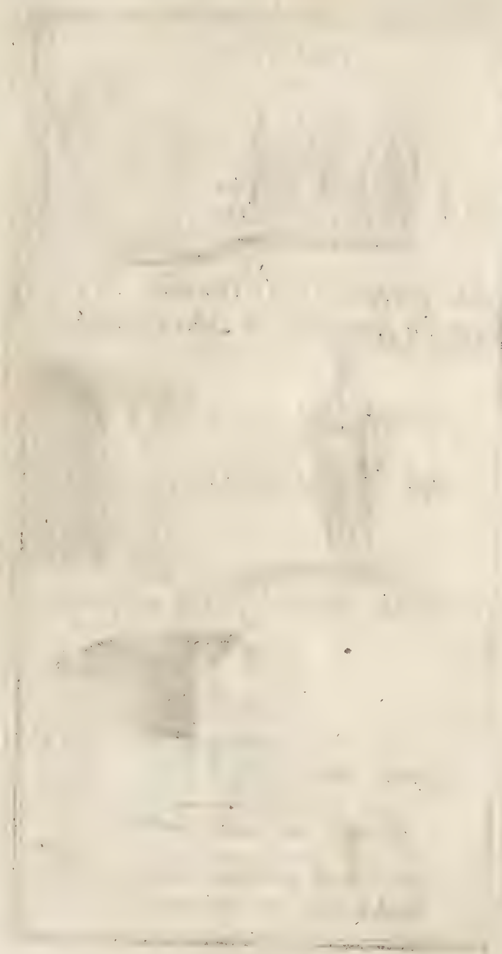
komt als Rachel ende als Lea,

die beide het (huys)

Israëls gebouwt hebben.

De Trouwe Ruth word toegewenst een zegen,
Als Rachel, Lea mêe weleer verkregen.

1. Sam 16. V 7.

doch de

HEERE

ſeide tot Samuel, en ſiet ſijn geſtalte
niet aan noch de hoogte ſijner ſtature,
want ik hebbe hem verworpen:
want het is niet gelijck de ſiet,
want de ſiet aan
dat
voor is,
maar de Heere
ſiet het aan.

Des Menſchen Oog aanſchout alleen van buijten,
Maar 's Heeren Oogen kan geen Hert uyt ſluijten.

doe seide

tot Gad:

mij is seer bange: laat ons dog

in de

des Heeren

vallen, want sijne barmhertigheden sijn

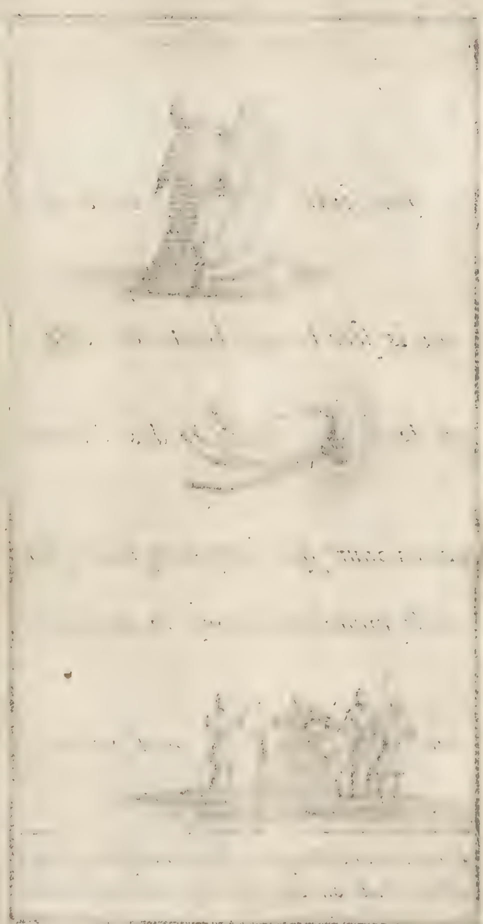
veele, maar en laat mij in de hand

der

niet vallen.

Laat ons in 's Menschen Hand niet sijn gegeven,
Maar Gods, om door sijn vrij genaa te leven.

want de Koningh hadde

in Zee van

Tarſis, met de ſcheepen Hirams: deſe ſcheepen van Tarſis quamen in, eenmaal in drie Jaaren, bren: gende ende

ende

ende

Veel goud en zilver, elpenbeen en andre waaren,
Kreeg Koning Salomo met ſcheepen om drie Jaaren.

tot den Sanherib laat

God spreeken: om u woeden tegen mij, en om dat uwe woelinge voor mijne [ooren] opgekomen is soo sal ick mijnen [haak] in uwe [neus] leggen, ende mijn [bitt] in uwe [lippen] ende sal u doen weder keeren den weg, door den welken gij gekomen sijt.

O Vorst! u woeden is mij reets ter oor gekomen,
Mijn haak en bitt sal uwen neus en mond betomen.

ende ick weet myn

dat gij het ♡ proeft ende dat gij een welgevallen hebt aan oprech-tigheden Ick hebbe in oprechtigheid mijnes ♡ ♡ alle dese dingen vrij-willig gegeven,

ende ick hebbe nu met vreugden u

dat hier bevonden word, gesien, dat het sig tegen u vrijwillig gedragen heeft.

Ick weet mijn God dat gij des menschen herte proeft;
Van herten geeft u Volck het geen u huis behoeft.

II. Chron. 20. V. 12. 20

O onse

sult gij geen recht tegen hen oeffenen? want in ons en is geene kracht tegen dese groote menichte, die tegen ons komt: ende wij en weten niet wat wij doen sullen; maar onse

sijn op u.

O God! wij konnen niet bestaan voor dese schaaren,
Ons' oogen sijn op u laat dog u Volk niet vaaren.

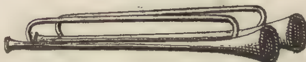
Als nu de boulieden den grondt van des Heeren

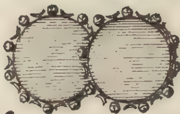

leiden, soo stelden sy de

aangekleet sijnde,

met *ende*

de Leviten met

om den Heere te loven.

De Tempel grond geleid, eer men 't gebouw doet rysen,
Gods dienaars met trompet, Cymbaal den Heere prysen.

met de eene bouwden

ſij de van

Jeruſalem, en met de andere

hielden ſij de

ende de ende de

ende de ende een ijge-

lijk hadde ſijn

aan ſijne lendenen gegordet.

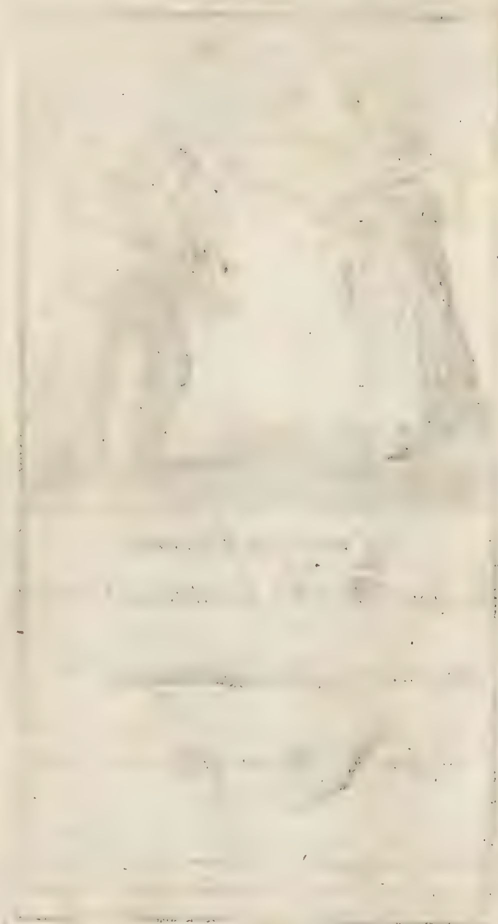
Terwijl men Zions muur met d'eene hand ſal bouwen,
Moet d'ander ſijn voorſien den vyand af te houwen.

Esther 5.V.2.

ſag verkreeg ſij genade
in ſijne ſoo dat de koning
den gouden die
in ſijne was Esther toereyckte.

Wel Zalig, die genáa in 's Heeren oog ontfangen,
En ook den gouden ſtaf van ſijne gunst erlangen

alsoo sijn de paden aller die

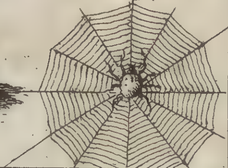

vergeeten: ende de
des huijchelaars

sal vergaan. van den welken sijne
walgen sal: ende sijn
vertrouwen sal sijn
een huijs der

Gewis, de hoop der huijchelaaren sal vergaan,
En als een huis der Spinnekoppen, niet bestaan.

Job seÿde: waarlyck ick weet dat het soo is:

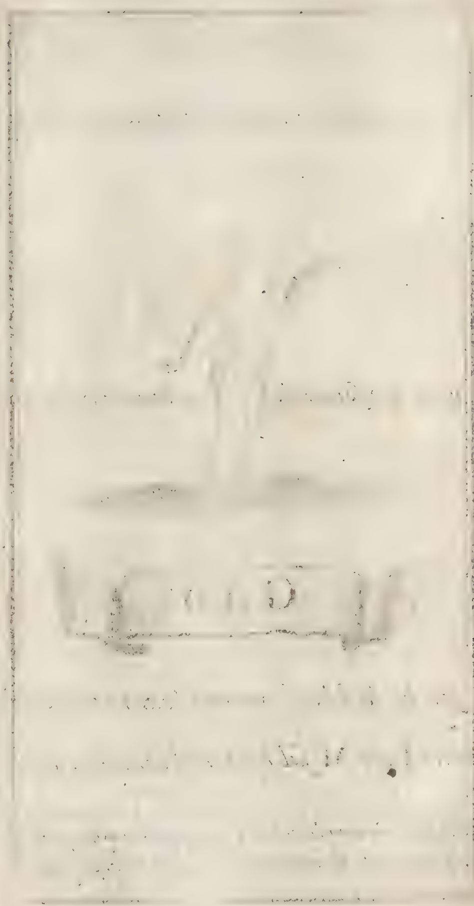

want hoe soude de rechtveerdig sijn bij

soo hÿ lust heeft om met hem te twisten, niet I uit M sal hÿ hem beantwoorden.

Hoe soud' een mensch, o God! bÿ u regtveerdig wesen?
Hÿ staat geheel verstomt voor u gerigt gepresen.

Job 14. V. 1. 2.

is kort van dagen,

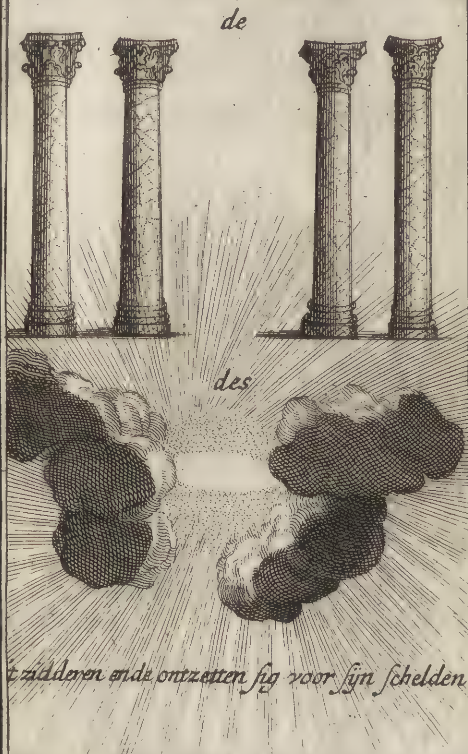

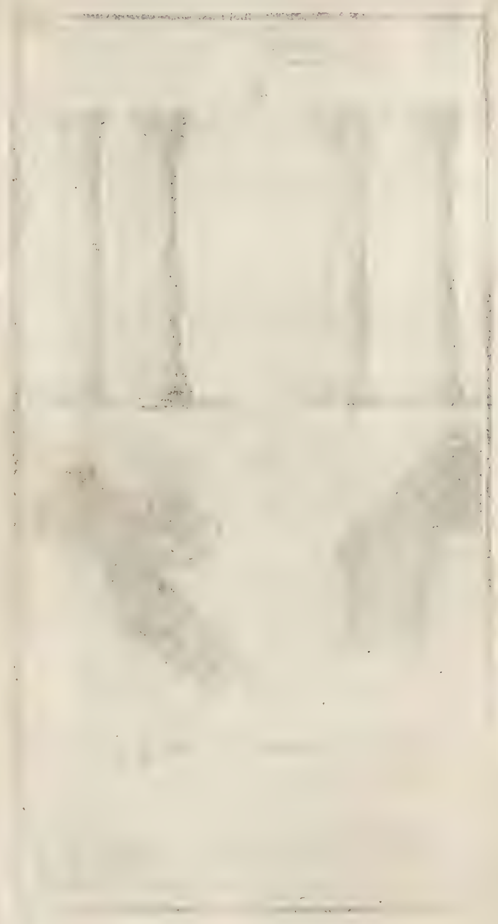
afgeſneden.

De menſch uit eene vrouw, vol onruſt, kort van dagen,
Rijst op als eenen bloem, maar wort ſeer haaſt verſlagen.

Job 26. V. 11.

Door 't ſchelden Gods de Pijlaars van den Hemel beven
Op dat men met ontzag in ſijnen dienſt sou leven.

Jck bekleedde mij met

ende ſij bekleedde mij:
mijn oordeel was als een

ende vorſtelijke

den blinden was

ick tot

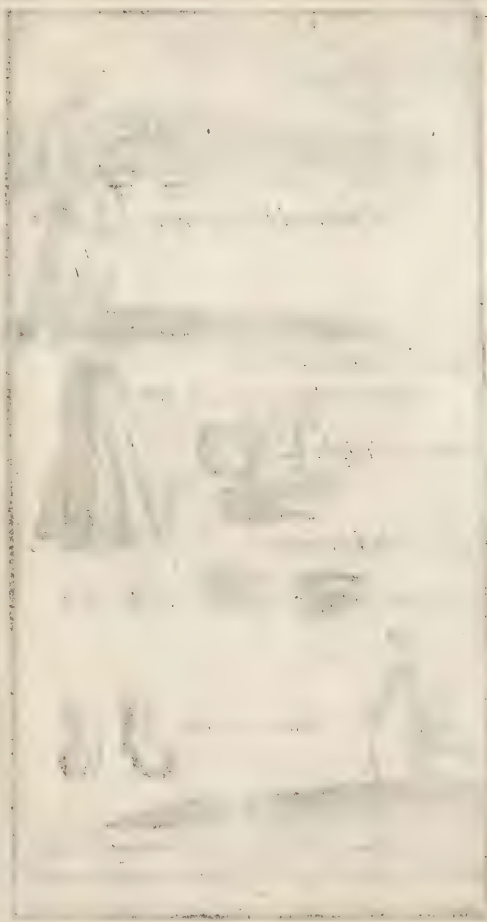
ende den

was ick tot

Geregtigheid mijn kleedt, een mantel, hoedt mijn oordeel,
Den blinden was ik oog, den kreup'len was ik voordeel

ende dat van de

Godloose haar geweert worde,

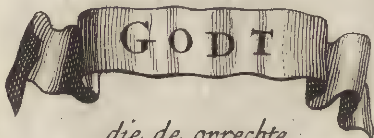
ende den hogen

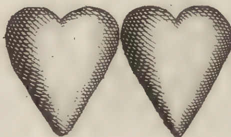
worde gebroken.

't is God alleen, die den Godlosen 't ligt sal weeren,
Den hogen arm verslaan, haar raad te saam verkeeren

mijn *is bij*

die de oprechte

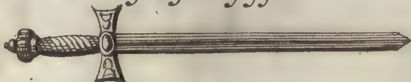
van *behoudt.*

Mijn Schild is bij den Heer, hij sal mij steets beschermen
Den Herten Ongeveijnst behoud hij door ontfermen.

indien hij sig niet en bekeert
soo sal hij sijn

wetten, hij heeft sijnen

gespannen

ende dien bereit. ende heeft doodelijke

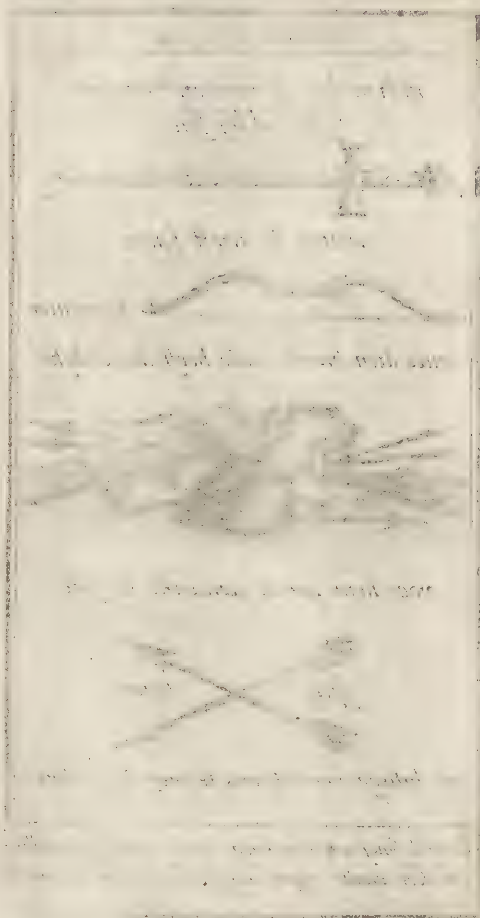
voor hem gereet gemaakt; hij sal

sijne tegen

de hittige vervolgers te werck stellen.

God sal sijn sweerd en boog en pijl te werk gaan stellen.
Om door doodts wapentuig sijn hateren te vellen.

Psalm 8. V. 7. 8. 9.

gij doet hem heerschen over de werc-ken uwer handen gij hebt alles onder sijne

geset

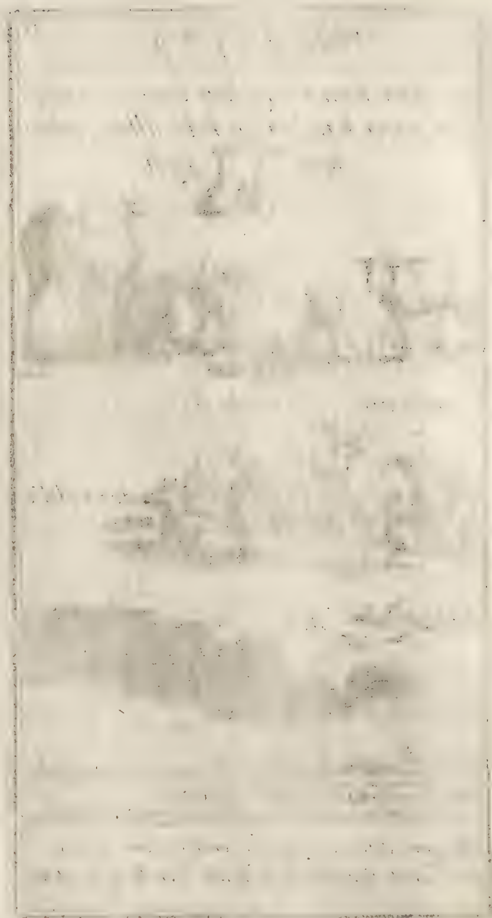

alle die; oock mede de

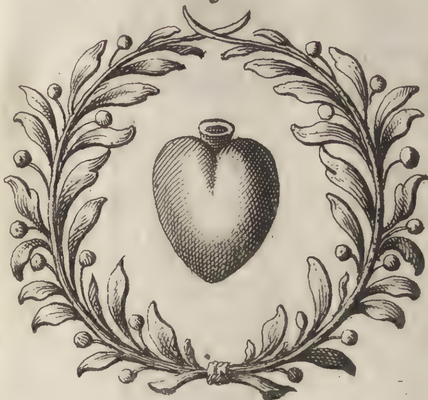

Schapen, Ossen, dieren sijn onder Jesus voeten,
Des Hemels Vogelen, de Visch der Zeen hem groeten.

mijn

ſal ſig verheugen in u heijl: ick ſal den

ſingen, om dat hij aan mij welgedaan heeft.

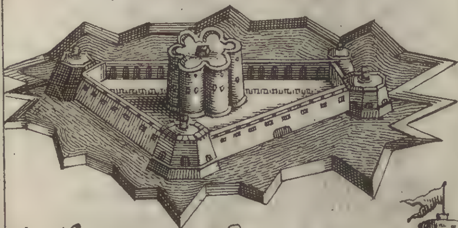
U goedheid is mijn rotz, mijn hert ſal ſig verblijden,
o Heer! in al uw heil, en zingen t'allen tijden.

Ps. 18. V. 2. 3.

Ick sal u ♥ *elijck lief hebben*

Heere mijne

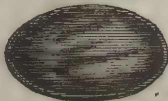
de Heere

is mijne *ende mijn*

ende mijn uithelper, mijn Godt, mijne rotse,

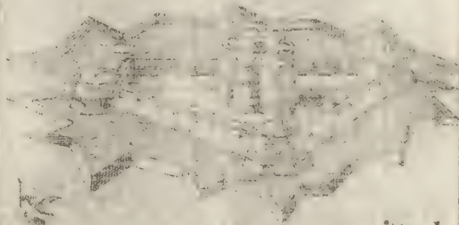
op welcken ick betrouwe,

mijn *ende*

mijnes heijls mijn hoog vertreck.

Van herten, Heer! mijn sterkte sal ick u beminnen,
Door uw, mijn rotz, burcht, Schildt, en hoorn is mijn verwinnen

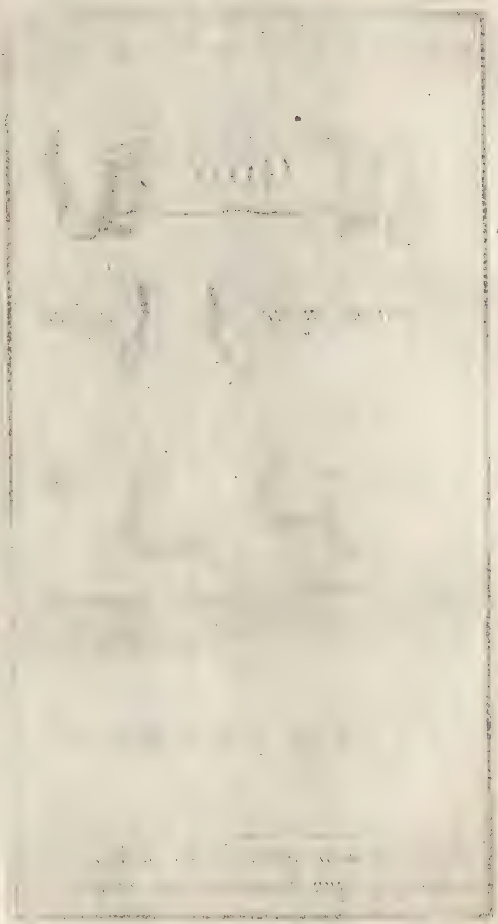

maakt mijne gelijck

als der ende

hij ſtelt mij op mijne hoogten.

God maakt mijn voeten als der ſnelle hinden,
En doet mij op mijn hoogten toevlugt vinden.

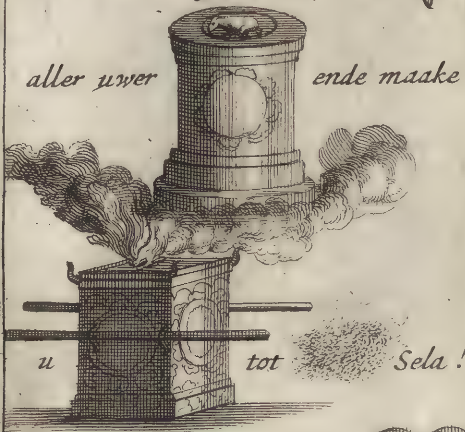

Hij

de HEERE

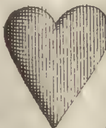
gedencke,

aller uwer ende maake

u tot Sela!

Hij geve u na u

ende vervulle allen uwen raet.

Uw spijs en vuur offrand wil God gedenken,
En wil uw alles naar uw herte schenken.

want

hebben mij omcingelt, eene vergade-
ringe der boosdoenders heeft mij om-
geven; sij hebben mijne

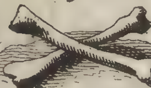

en myne

doorgraven.

alle mijne

soude ick

kunnen tellen.

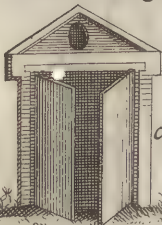
De honden hand en voet mij pijnelijk doorboren,
Mijn benen tellen kan, mijn leven gaat verloren.

Ps. 24. V. 7. 8.

heft uwe hoofden op gij

ende verheft u gij eeuwige

op dat de

der eere ingaa. wie is de Koning der eeren? de Heere sterck ende geweldig de Heere geweldig in den

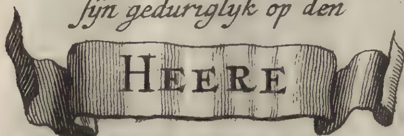

Dat de Poorten en eeuwen deuren haar verhogen,
Om voor den strijdbaar Vorst te sijn tot eeren-bogen.

mijne

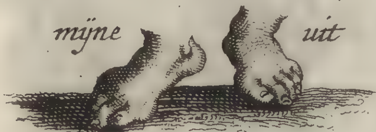

ſijn geduriglijk op den

want hij ſal

mijne

uit

het

uit voeren.

Mijn oogen ſig gedurig tot dèn Heere ſtrekken,
Hij ſal mijn voeten eens uit 't booſe net uit trekken.

de benaauwtheden mijns

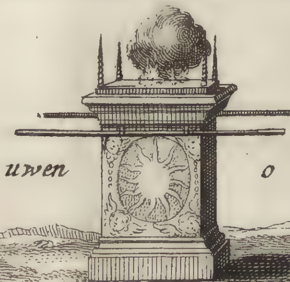
hebben haar wijt uitgestreckt, voert mij uit mijne nooden. aansiet mijne elende ende mijne moeite, ende neemt weg alle mijne sonden.

Mijn herte is benaaut, laat mij Heer! ruimer leven,
Siet mijn elende aan, wilt mijne zond vergeven.

Ick wasſche

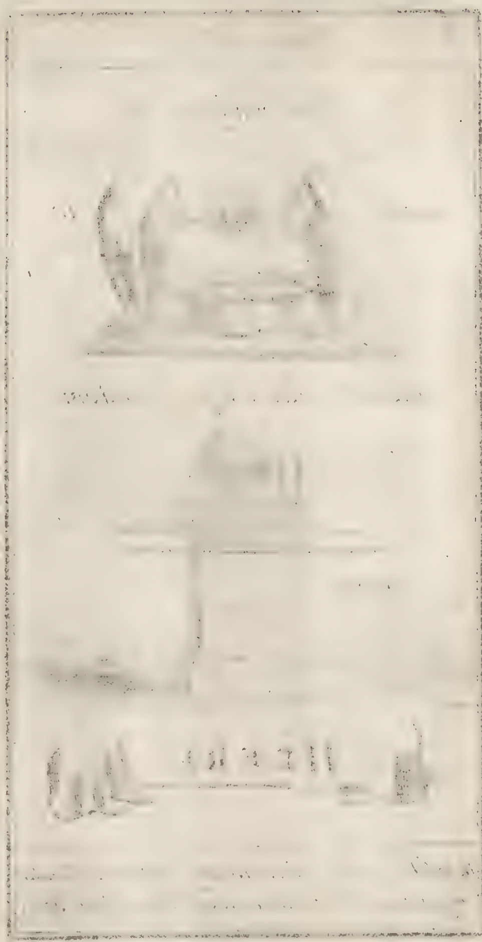
myne *in*

onſchuld ende ick gaa rondom

uwen *o*

HEERE.

Ik waſch, ô Heÿlig Heer! in onſchuld mÿne Handen,
En ga tot uw Altaar, daar d'Offerdieren branden.

HEERE

gij had mijnen

door uwe goedgunstigheid vast geset: maar

doe gij u *verbergde, wierd' ick verschrickt.*

Mijn berg was als een rotz, door Gods goed gunstigheden
Maar als sijn aanschijn week, beving de schrik mijn leden

Ps. 32. V. 9.

Weest niet gelijck een

gelijck een

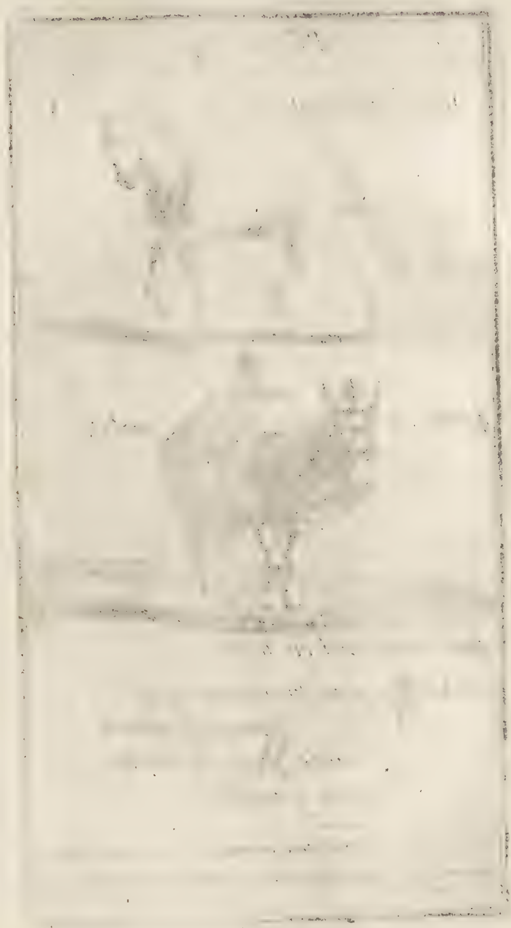

welck

geen verstand en heeft
welckes men breideldt met

ende op dat het tot u niet
en genaake.

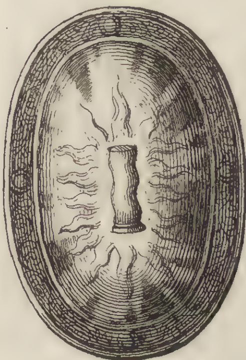
Sijt dog niet als een Paard, of muil die men moet dwingen
Gaa willig op Gods weg, om sijnen lof te singen.

Onse Ziele verbeijdt den

hij is onse hulpe en onse

O onse Ziel! wilt dog den Heer uw God verwagten,
Hij is ons hulp, ons schilt, hij sal ons niet veragten.

laatſe worden als

voor den

ende de

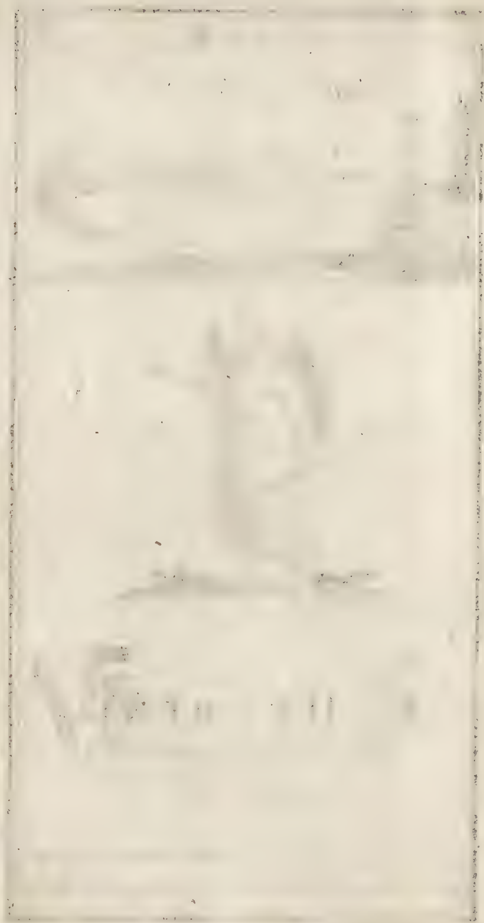

des

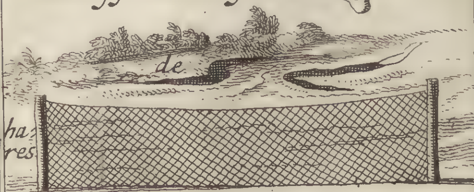
drijveſe weg.

De Booſen ſijn, als t Kaf, gedreven door de Winden,
Des Heeren Engel ſal haar door ſijn magt verſlinden

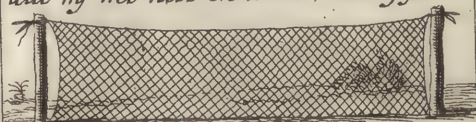

Pſalm 35. V. 7. 8.

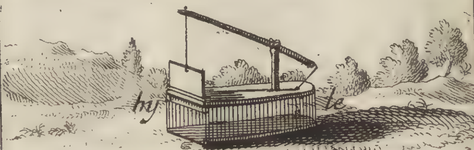
want ſij hebben ſonder sake

voor mij verborgen, ſij hebben
ſonder sake gegraven voor mijne
Ziele. de verwoeſtinge overkome hem
dat hij het niet en weete, ende ſijn

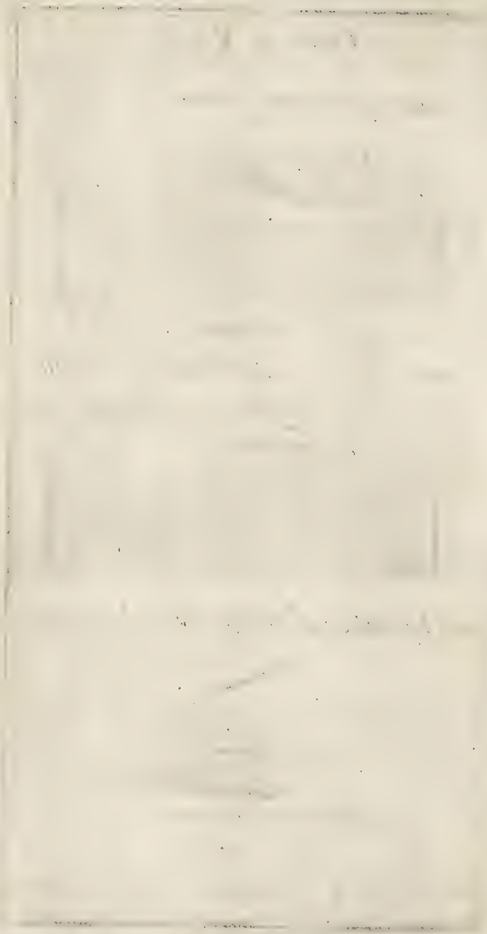

dat hij verborgen heeft vange hem ſelve,

daar in met verwoeſtingen.

Die door ſyn booſe Net de vroomen wil verderven,
Sal God eens in ſyn eygen groev en net doen ſterven

Ende verluſt u in den

ſoo ſal hij u geven de begeerte uwes

wentelt uwen weg op den

ende vertrouwt op hem hij ſal het maken.

Verluſt u in den Heer; uw herte ſal hij geven,
Haar luſt, en oock een ſterk vertrouwen om te leven.

O Heere, en straft mij niet in uwen grooten toorn, ende kastijdt mij niet in uwe grimmigheit.

want uwe

sijn in my gedaalt,

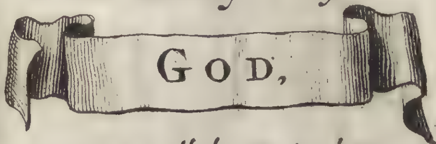
ende uwe

is op mij nedergedaalt.

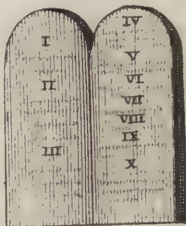
Wilt mij, ô God! in gramschap, niet kastijden,
Uw Pijlen reeds mijn bange ziel doorsnijden

Ick hebbe lust O mijn

om u welbehagen te doen

ende uwe

is in 't

midden
mijnes

Mijn lust, ô Bond God! is te doen uw welbehagen,
En in mijn ingewand steeds uwe Wet te dragen.

uwen

o God is eeuwiglijck ende altoos;

het uwes

koninckrijcks is een

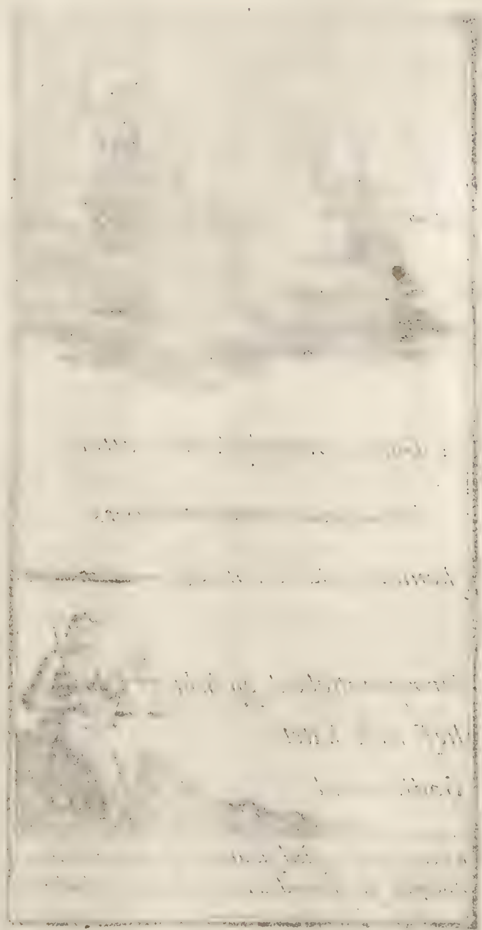
der regtmatigheid. gij hebt

lief ende hatet

Godloosheid.

U troon o God! en stoel staat vast in eeuwigheden
U Scepter schoon word van u erfdeel aangebeden.

schept mij een

rein *o*

GODT:

ende vernieuwt in het binnenste van mij eenen vasten geest. en verwerpt

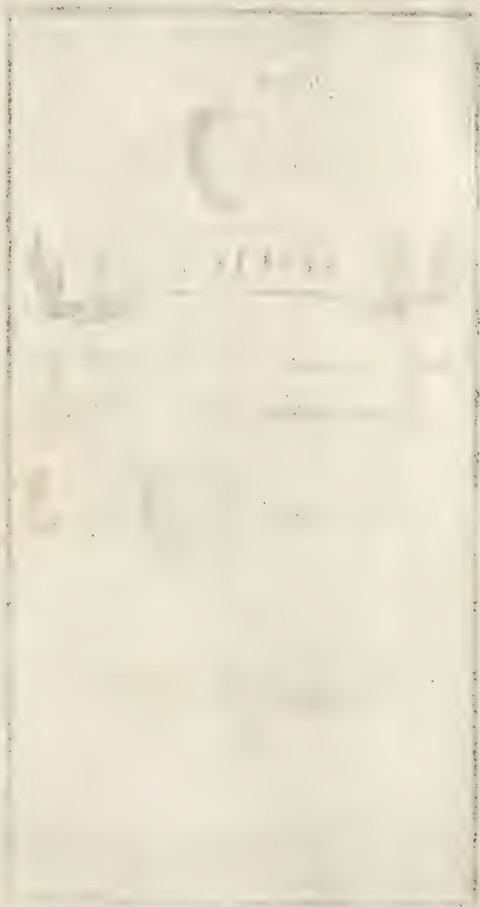
mij niet van u *ende*

en neemt

uwen *niet*

van mij.

Heer! maak mij 'therte rein, wilt mijnen geest versterken,
Toon mij u aangezigt, u Geest laat in mij werken.

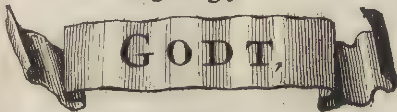
de offerhanden

sijn een gebroken geest: een gebroken en verslagen

en sult gij o

niet verachten.

Het offerbloed kan u, o Heere! niet behagen,
Alleen 't gebroken hert en eenen geest verslagen

mijne Ziele is in't midden

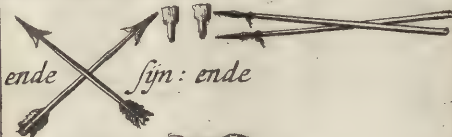
der

ick legge onder ſtoke branden,

welker

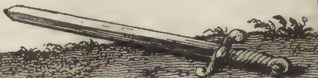
ende ſijn: ende

haare

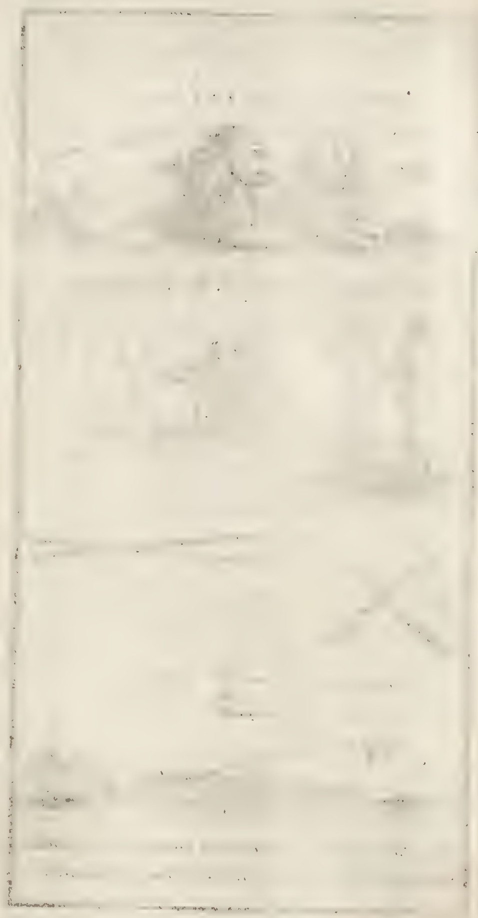

een

ſcherp

Mijn haters ſijn als Leeuwen en als ſtooke branden
Als ſpieſſen, pijlen, Sweerd, ſijn haare tong en tanden.

Ps. 58. V. 9.

laat hem heenen gaan als eene

smeltende

laatse als

eener

misdracht,

de

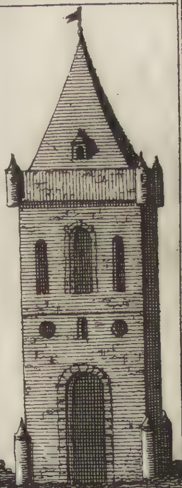
niet aanschouwen.

De Boos, als 't water smelt, syn Pyl is afgesneden,
En als een Slak der smelting met de Voet vertreden.

want gy sijt mij eene
toevlugt geweest,

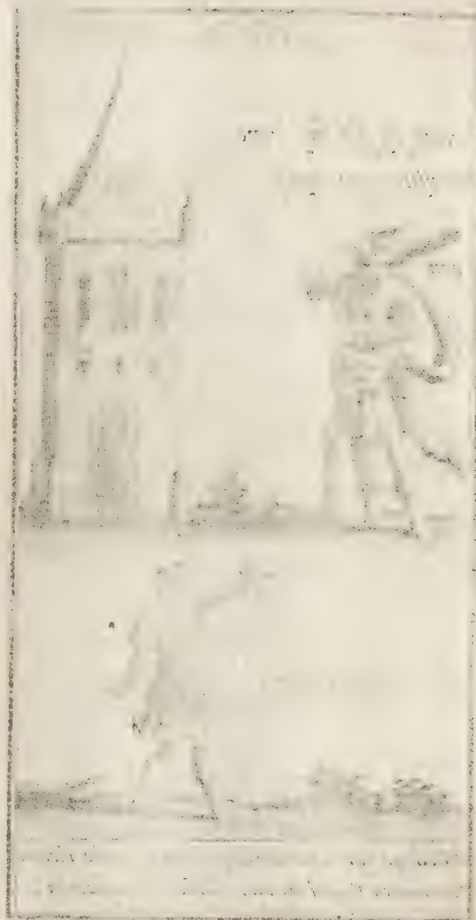

voor den

Ô God! gÿ zÿt mÿn Toevlugt, en mÿn sterke Tooren,
Voor mÿnen Vÿand, die mÿn Ruste wil verstooren.

Psalm 63. V. 7. 8.

sprack: als jck

uwer gedencke op mijne legersteden soo peins ick aan u in de nacht waken want gij sijt mij een hulpe geweest: ende

in de *uwer*

sal ick vrolik singen.

Ick denk des nagts aan God, hij is mijn hulp bevonden
Ick sal in schaduw van sijn vleug'len lof verkonden

die God is ons een

GOD

van volkomene ſaligheid:

ende bÿ den Heere den

HEERE

ſijn uitkomſten

tegen den

Ô God van Zaligheyd! wÿ ſchuÿlen in uw ſchoot,
Want bÿ u Heer alleen is vrÿheÿd van de dood.

Sij sullen u vreesen, soo lange

de

ende sullen

sijn van geslachte tot geslachte. hij

sal neder dalen als een

Den Christus vreest, soo lang de Son en Mane pralen,
Hij sal op 't nagras als een milde regen dalen.

Pſalm 73. V. 1. 2.

immers is

GOD
ISRAËL

goed, den geenen die

rein van ſijn, maar

mij aangaande

bij na uitgeweken: mijne treden waren

bijkans uitgeſchoten.

God is aan Jsr'el goed, die reine ſijn van herten,
Maar mijne voet, die gleed bijna, door mijne ſmerten.

de goedertierenheit ende waarheit sul:
len malkanderen ontmoeten:

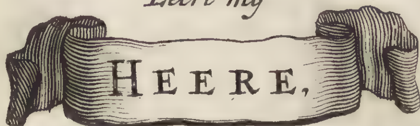
sullen malkanderen kussen.

Gods goedheid sal sijn waarheid op den weg ontmoete
Geregtigheid sal vreed' met liefde kussen groeten.

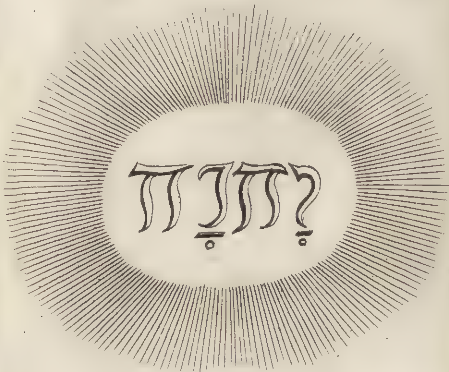

Ps. 86. V. 11.

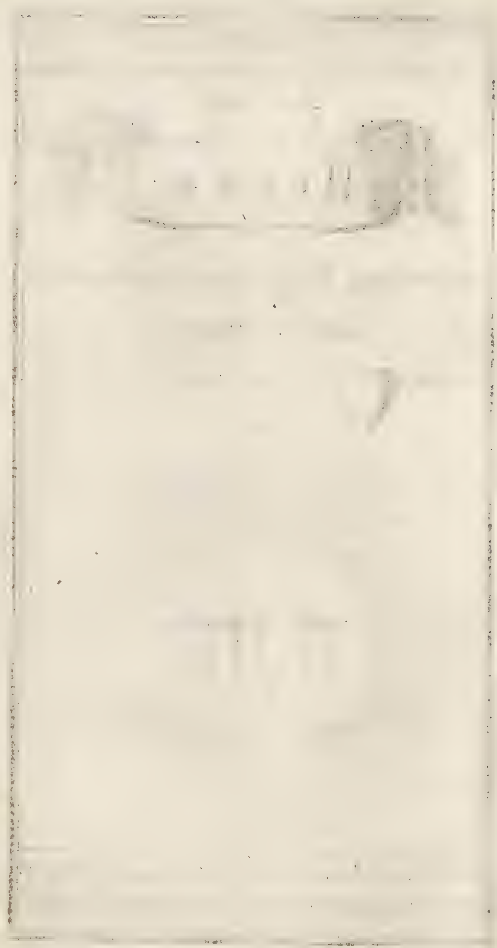
Leert my

uwen weg, Ick ſal in uwe waarheit
wandelen: vereenigt
mijn ♥ *tot de vreeſe*
uwes

Wilt mij, ô Heer! den Weg der waarheijd leeren
Vereent mijn Hert, om uwen Naam te eeren.

Psalm 91. V. 11.12.

want hij sal sijne

van u bevelen, datse u bewaren in alle uwe wegen. sij sullen u op

de *dragen,*

op dat gij uwen *aan*

genen *en stootet.*

d' Engl'en Gods gunstgenoot: op hare handen heffen,
Op dat sijn voet geen steen tot schade soude treffen.

Psalm 92. V. 13. 14.

de rechtveerdige ſal groeijen als een

hij ſal waſſen als een
op Libanon

die in het

des Heeren geplant ſijn dien ſal ge:
geven worden te groeijen in de voor:
hoven onſes Gods.

Als palm en ceder-boom, ſal elk opregte groejen,
En in Jehova's huis tot vele vrugten bloejen.

Ps. 94. V. 8. 9.

aanmerkt gij onder

den ende gij dwase,

wanneer sult gij verstandig worden?

soude die de plant niet hooren

soude die de formeert niet aanschouwen.

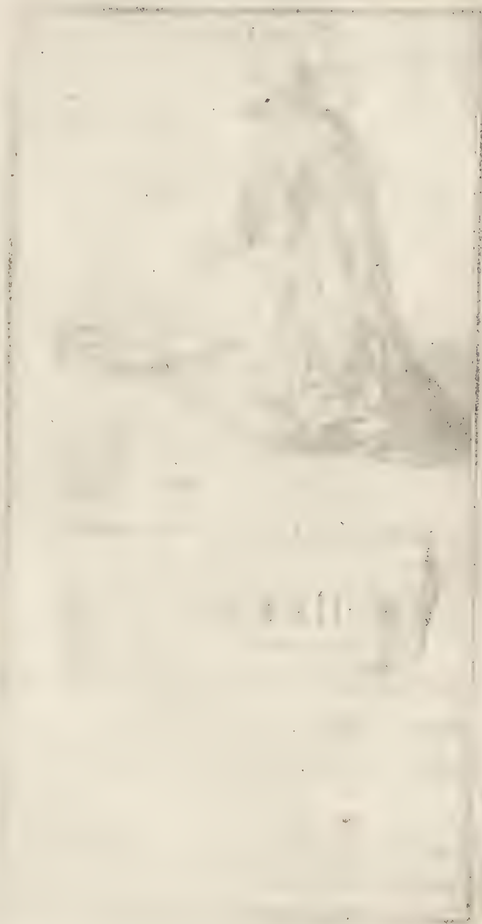
Gij dwasen, sal dan nooit u dwaasheit u berouwen?
Die oor en oog formeert kan self u hert aanschouwen

Ps. 94. V. 18. 19.

Als [voet] seide, mijn [voet] wanckelt uwe goedertierenheid o HEERE ondersteunde mij. Als mijne gedachten binnen in mij vermenigvuldigt wierden hebben uwe vertroostingen mijn Ziele verquickt.

Mijn swakke voet, hebt gij o Heere vast gemaakt
Mijn bange Ziel is door uw troost in 't ruim geraakt

Psalm ſingt den Heere

met de met de

ende met de ſtemme des geſangs

met

ende geklanck,

Juicht voor het

des des Heeren.

Zingt God met harp en Stem, bazuinen en trompetten,
En wilt u met gejuich voor uwen Koning zetten.

Psalm 103. V. 15. 16.

de dagen des sijn

als het

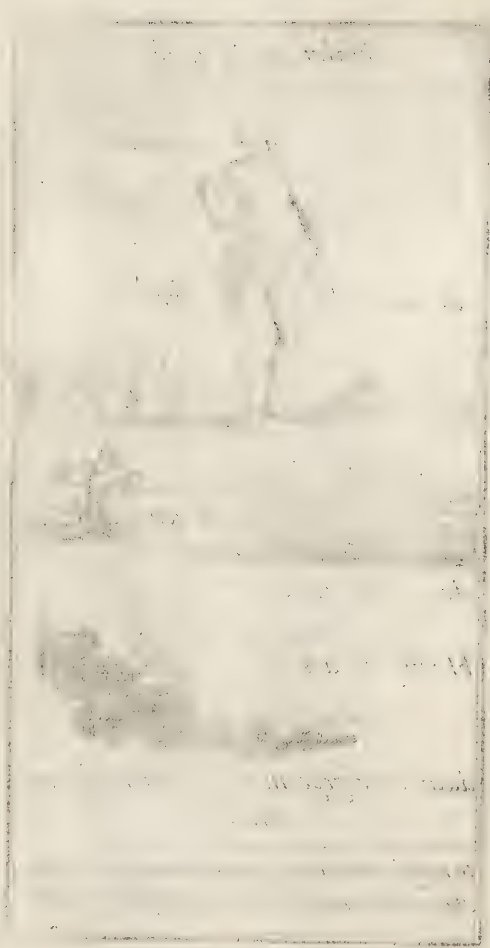
gelyck een

des velds alsoo

bloeit hij, als de

daar over gegaan is, soo en is sij niet meer.

De mensch groeit als het gras, en bloemen op de Velden,
Maar d'alderminste wint doet hem sijn leven gelden.

Hij heeft de

gemaakt tot de gesette tijden:

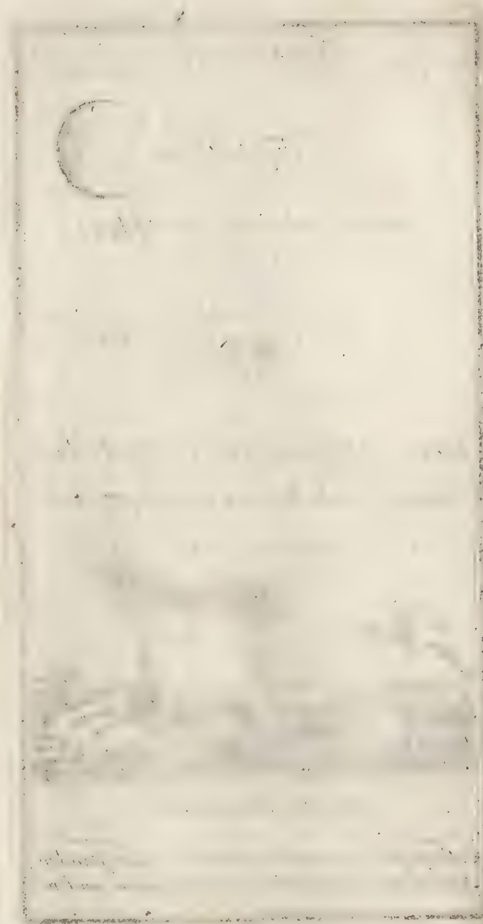
de weet

haren ondergang. gy beschickt de duis:
ternisse ende het word nagt, in den
welken al het

des woudts uit treed.

God heeft den Maan en Zon geset haar vaste stonden
Hij send den nagt, op dat de dieren spijse vinden.

Pſalm 118. V. 18.

de

HEERE

heeft mij wel hard gekaſtijdt maar hij

en heeft mij

De Heer kaſtijde mij wel hart maar 't was uit liefde,
Soo dat de Pijl des doodts mijn leven niet en griefde.

de Heere is God, die ons licht gege-
ven heeft,

bind het

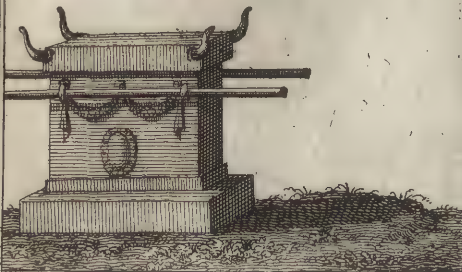

met touwen

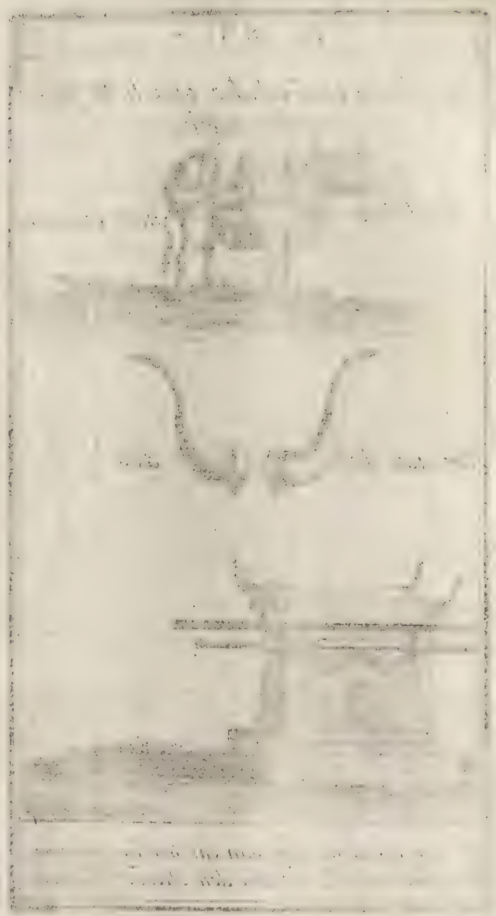
tot aan de

des

De Heer is God, hij heeft aan ons het ligt gegeven,
Bind het feest offer tot aan den Altaar verheven.

Pſalm 119. V. 176.

Ick hebbe gedwaalt als een

verlooren

ſoeckt uwen

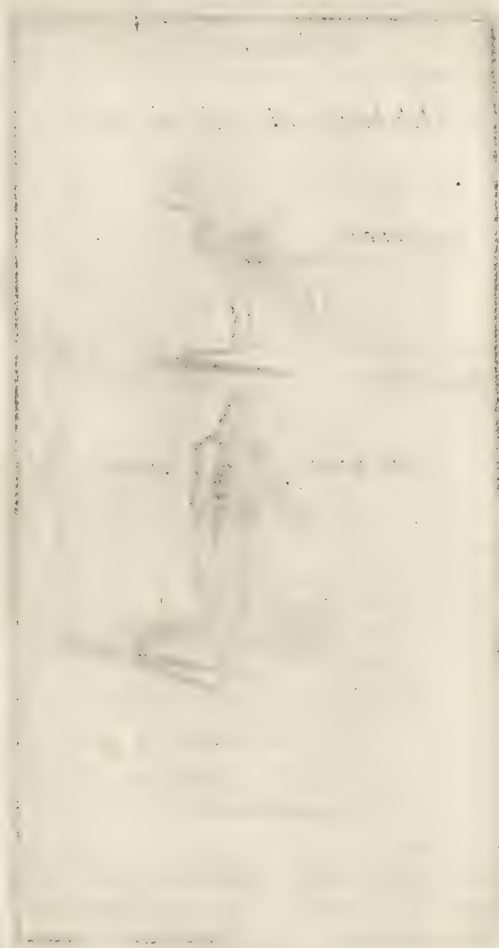
want

uwe

en hebbe ick niet vergeten.

Als een verloren Schaap, ô Heer!
Hêb ik gedwaalt, breng mij dog weer.

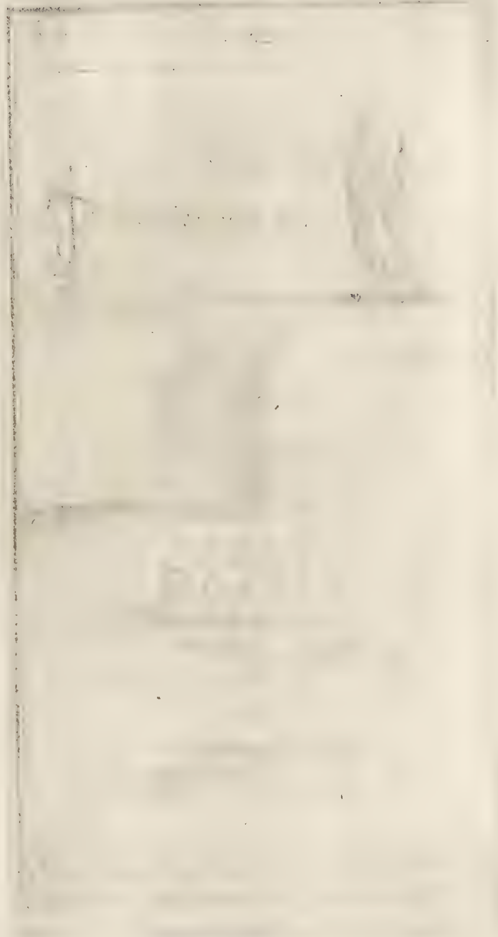
Ps: 128. V. 3.

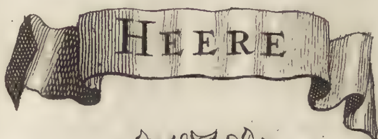

Der Vroomen Trou Verbond sal seer begunstigt wesen
Met Vrugt, als Wynstok, en Olijfboom uijtgelesen.

Ps. 131. V. 1.

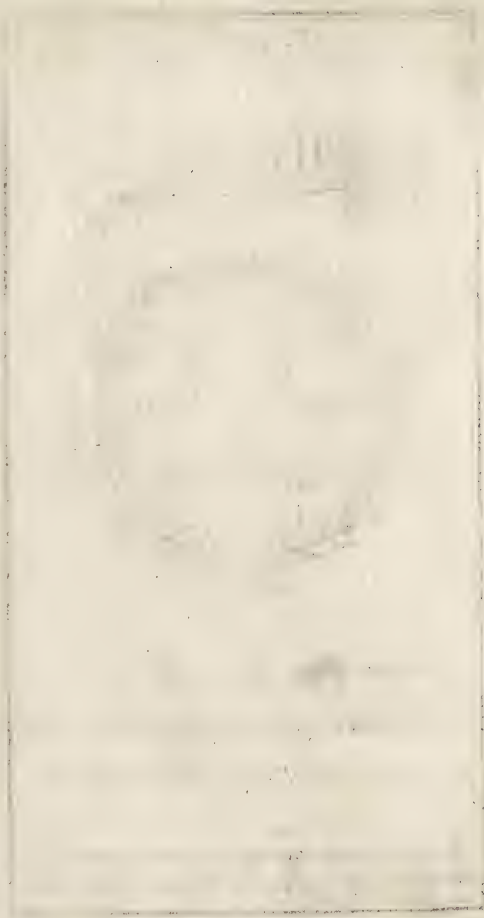
O

noch mijne en ſyn niet hooge:
oock en hebbe ick niet gewandelt in din:
gen mij te groot ende te wonderlick.

Mijn herte is niet hoog, nog ook mijn oogen leden
In dingen mij te groot, wil ick o God! niet treden.

Looft den

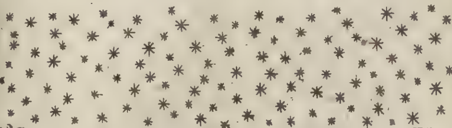
alle ſijne

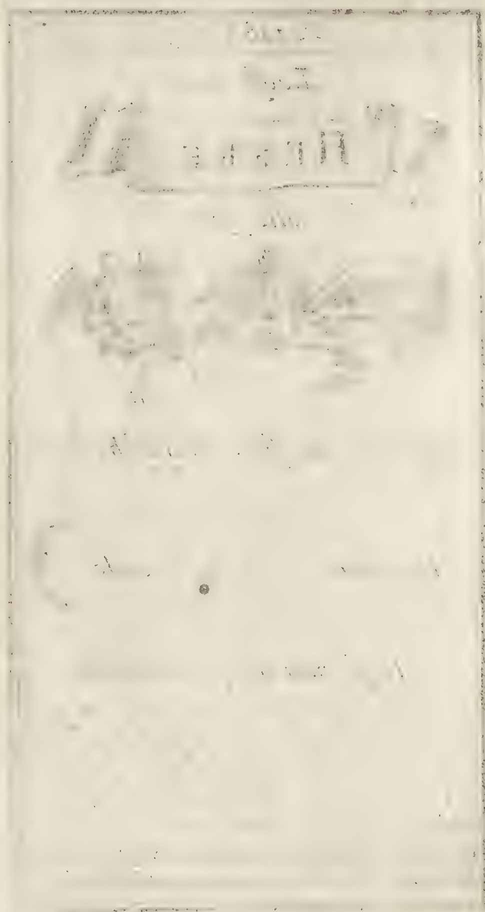
looft hem alle ſyne Heijrſchaaren.

looft hem ende

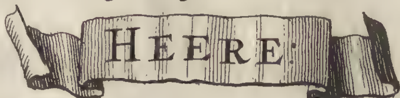
looft hem alle gy lichtende

Gy Eng'len Hemelſchaar wilt uwen Heer ſteets loven,
Ia oock gij Son en Maan en Sterren tal hier boven.

dese sesse haat de

Ja seven sijn sijne Ziele

een grouwel. hooge

een valsche ende

die onschuldig bloet vergieten.

een dat ondeuchtsame

gedagten smeedt: die

haar haasten, om tot quaat te loopen.

een valsch getuige die leugenen blaast:

ende die tusschen broederen krakkeel

inwerpt.

Oogen hoog, valsche tong, met bloed bevlekte handen

Ondeugtsaam hert en voeten boos, sijn grouwel schanden

een grouwel : maar de oprechte van wegen sijn sijn welgevallen.

Verkeerde herten sijn een grouwel voor den Heer,
Die regt gaan in haar weg bemint hij hert'lijk teer.

Proverb. 14. V. 32.

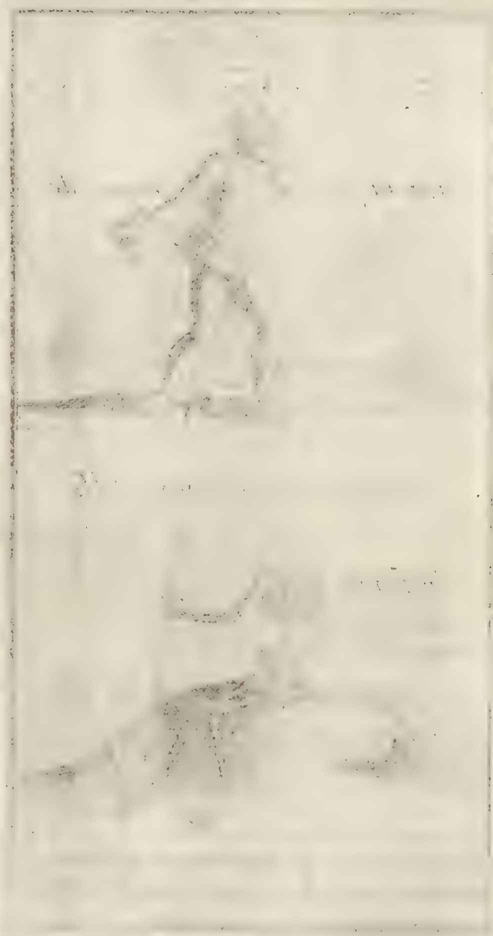
de Godloose sal henen gedreven wer:

rechtveerdige betrouwt selfs

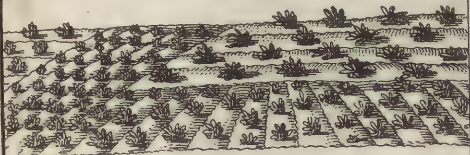

De bose in sijn quaat word henen weg gedreven,
Maar, die regtveerdig is, wagt in den doot sijn leven.

Spr. Sal. 15. V. 17.

beter is een gerichte van

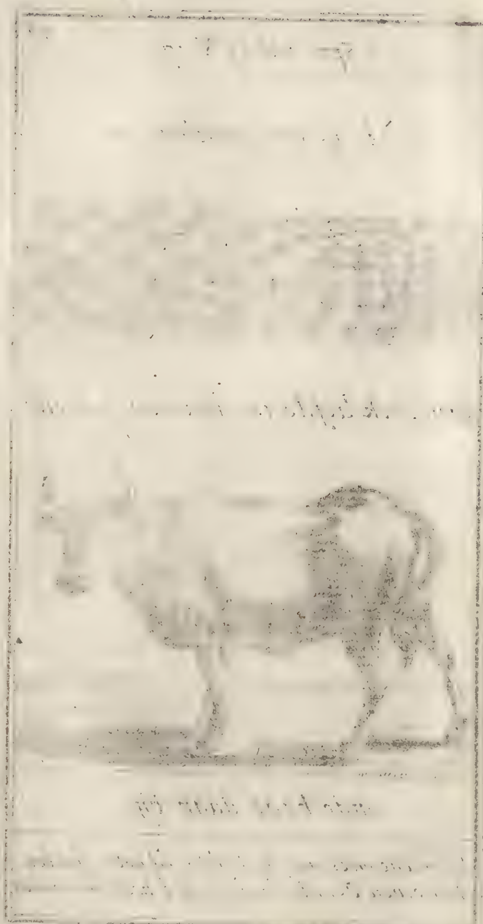

daar oock liefde is, dan een gemeste

ende haat daar bij.

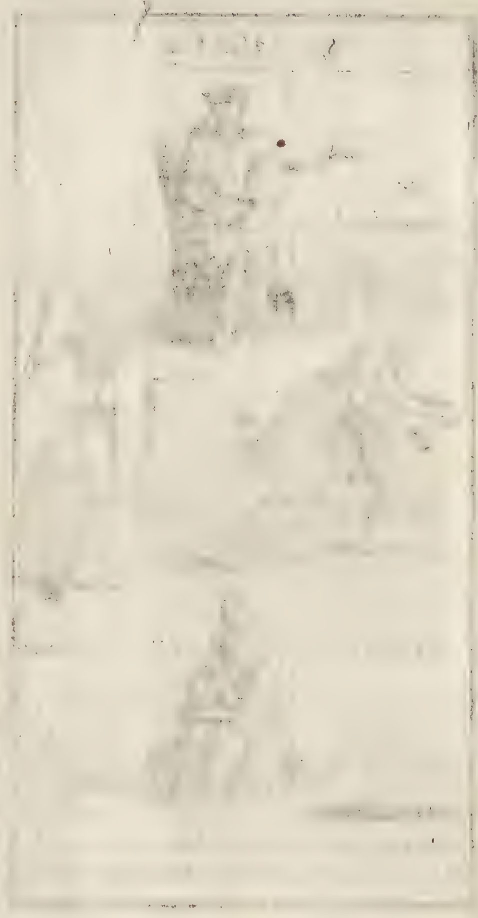
Het groene moes, met liefde saus, sal beter smaken,
Dan eenen Os, als haat en nijd krakeelen maken.

Spr. Sal.16.V.14.

Des Konings gramschap is, als bode van den dood,
De wijse man, Gods ſoon kan redden uit dien nood.

Spr. Sal. 18. V. 10.

de יהוה des

HEEREN

is een sterke de regtveerdige

sal daar henen loopen, ende in een
hoog vertreck gestelt worden.

De naam des Heeren is een alder sterkste toren,
De vrome daar gevlugt gaat nimmermeer verloren.

Spr. Sal. 18 V. 14. 15.

maar een verslagen Geest,

wie sal die opheffen? 't [hart] der
verstandigen bekomt wetenschap:
ende de [oor] der wijsen soekt
wetenschap.

De Geest des Mans sal Hem in krankheijd onder schragen
Der wijsen Hert, en Oor steeds Wetenschap bejagen.

Spr. Sal. 19. V. 13.

is sijnen vader groote elende: ende de

Een sotten soon is sijnen Vader groot ellende,
Een Vrouwe vol gekijf is druipen sonder ende.

die rechtveerdigheid ende welda:

digheid najaagt sal't

rechtveerdigheid ende

eere vinden.

Die regt na-jaagt, en ook weldadigheid, sal leven,
En uit genaa sal hem de Heer veel eere geven.

Spr. Sal. 23. V. 26.

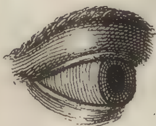

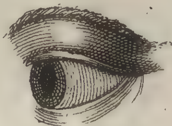
mijn geeft

mij u

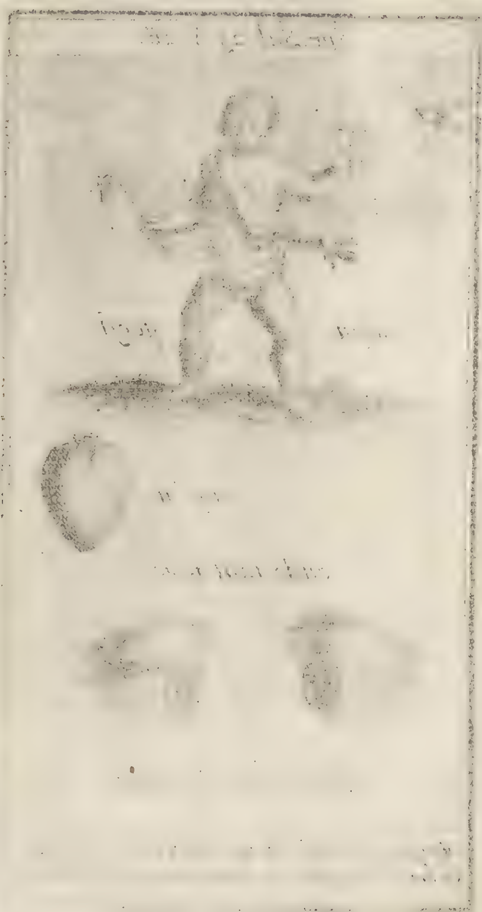
ende laat uwe

mijne wegen bewaren.

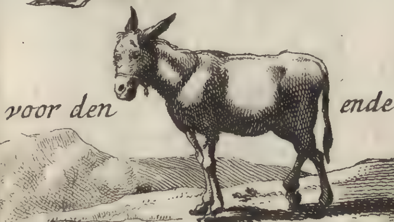
Mijn soon, segt God, wilt mij geheel u herte geven,
En laat uw ooge sien, om naar mijn weg te leven.

Spr. Sal. 26. V. 3.

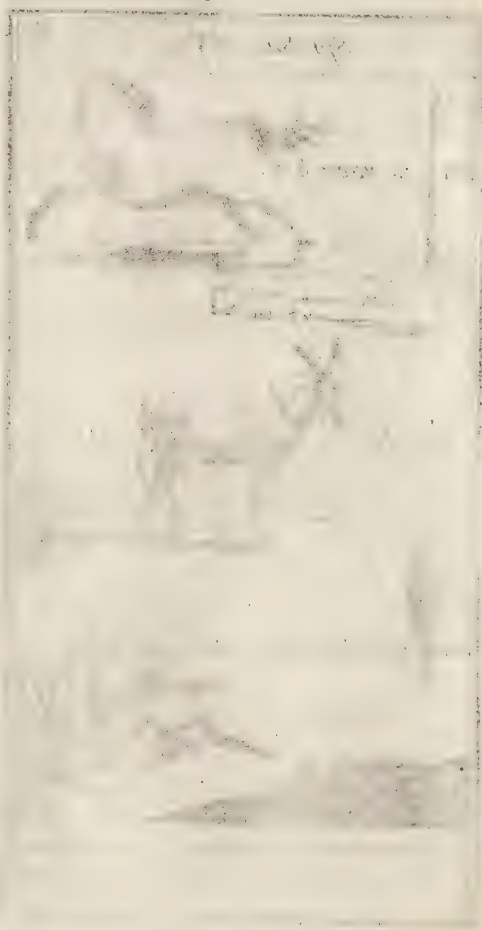

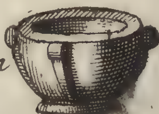

De ſweep is voor het Paard, den Ezel dient den toom
De roed is voor den Zot, en geenſints voor den vroom

al stiet gij den

in een met eenen

in 't midden van het gestooten graan;

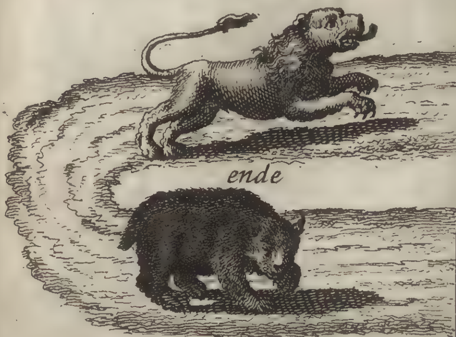
sijne heid en soude van hem niet afwijken.

Stoot vrij een dwaas in een Mortier met magt,
Sijn dwaasheid blijft hem bij in vollen kragt.

de Godloose heerschende over een arm

is een brullende

ende

die gins en weer loopt.

Een Godloos Vorst het arme volk doet treuren,
En wil haar, als een beer en leeuw verscheuren.

Spr. Sal. 30. V. 17.

de die den vader beſpot, ofte de gehoorſaamheid der moeder veracht, die ſullen de

der beke uitpikken, ende des

Jongen ſullenſe eeten.

Het oog. dat ouders durft verachten en beſpotten
Is raaſs en arendts ſpijs, en ſal in d'aard niet rotten.

Spr. Sal. 31. V. 10. 11. 14. 18. 19.

wie sal eene deugdelijke

vinden? want hare
weerdije is verre
boven
de

  het

haares Heeren vertrouwt op haar.

sij is als de

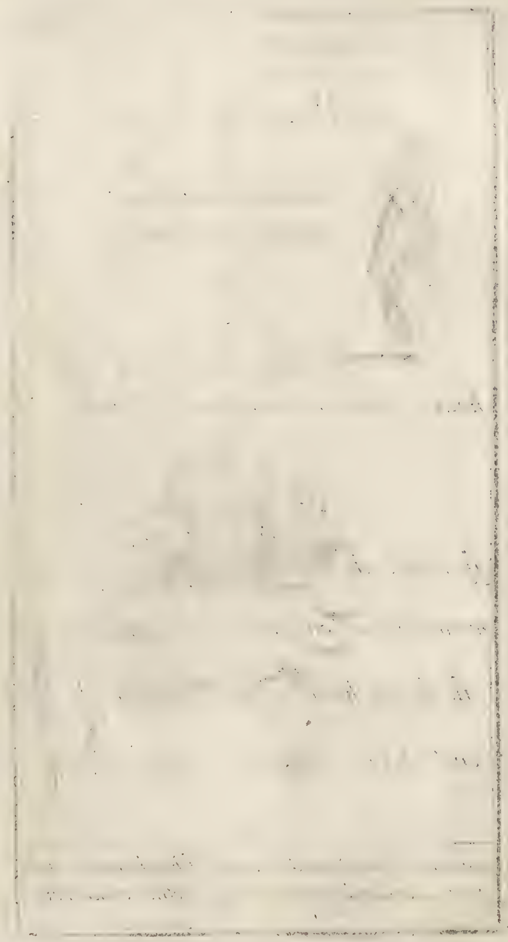

eens Koop-
mans. haare en gaat des nagts niet uit.

sij steekt haare uit na de

ende haare vatten den

Een deugdelijke Vrou, de waarde schat haars Heeren
Doet allerhande goed in't Huijsgesin vermeeren.

Prediker 1. V. 3. 8.

wat voordeel

heeft de *van al*

ſijnen arbeid, dien
hij arbeidet onder de

het *en werd niet verſadigt*

met ſien, nog de *en*

wort niet vervult van hooren.

De menſch aanſchouwt de Zon, met ijdelheen beladen;
En geen van haar kan ooÿt het oog of oor verzaden.

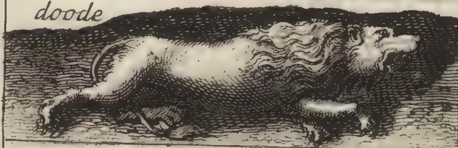
want voor den geenen die vergesel-schapt is bij alle levendige, isser

want een levendige

is beter als een doode

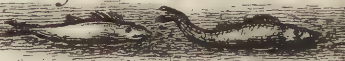
Een hondt, die leest, heeft hoop, en sal veel beter wesen
Dan eenen doden leeuw, die geenzints is te vresen.

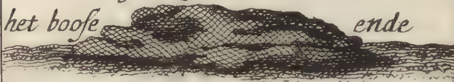

dat oock de

sijnen tijd niet en weet

gelijck de

die gevangen worden met

het boose ende

gelijck de die gevan-

gen worden met den gelijck die,

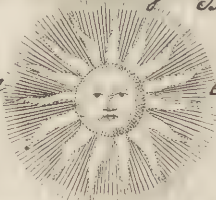
alsoo
worden de der

verstrickt, ter booser tijd,
wanneer deselve haastelijk
over haar valt.

De visch en vogels worden onvoorsiens gevangen,
De mensch blyft onverwagt in't boose net wel hangen.

Prediker. Sal. 12. V. 1. 2.

ende gedenckt aan uwen Schepper inde dagen uwer Jongelingschap.

eer dan de *ende het*

ende de *ende de* *verduistert*

worden ende de

weder komen na den

Uw schepper vreest, eer Son en Mane duister schijnen,
En dat de Wolken na den regen niet verdwijnen.

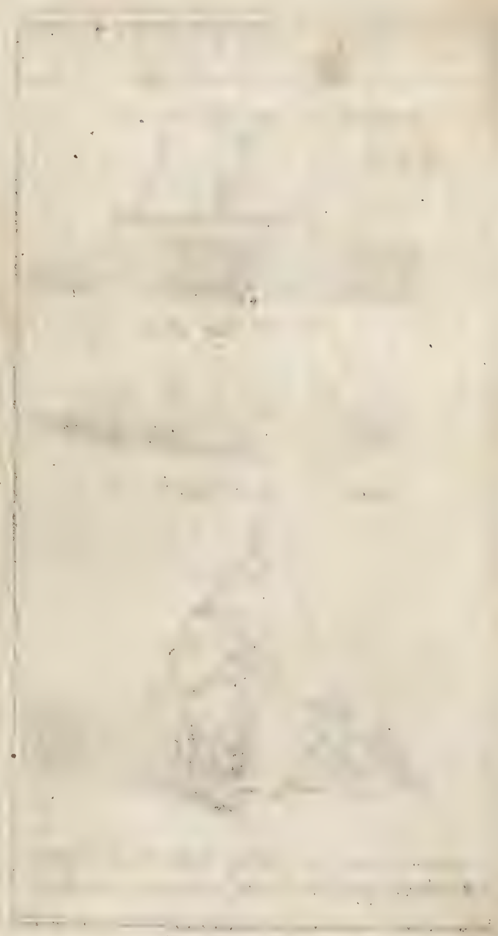
alſo is mÿne vriendinne onder de dochteren.

De Heiland is een roos, en lelÿ in de dalen,
Hÿ ſal ſÿn lelÿkerk eens uit de doornen halen.

onderſteunt gij lieden mij
met de ver-
ſterckt mij met
de
want ick ben kranck van

O Leeraars! wilt de bruid, van liefde krank, verſterken
Met fleſſen, appelen, die heil en vreugde werken.

Hoogel. 2 V. 9.

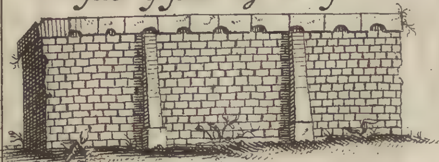
mijn Liefste is gelijck

een ofte een

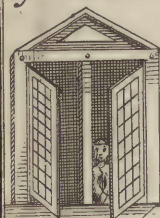
welp der

siet hij staat agter onsen

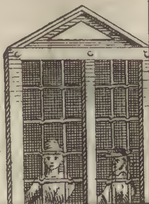

kijkende uit de

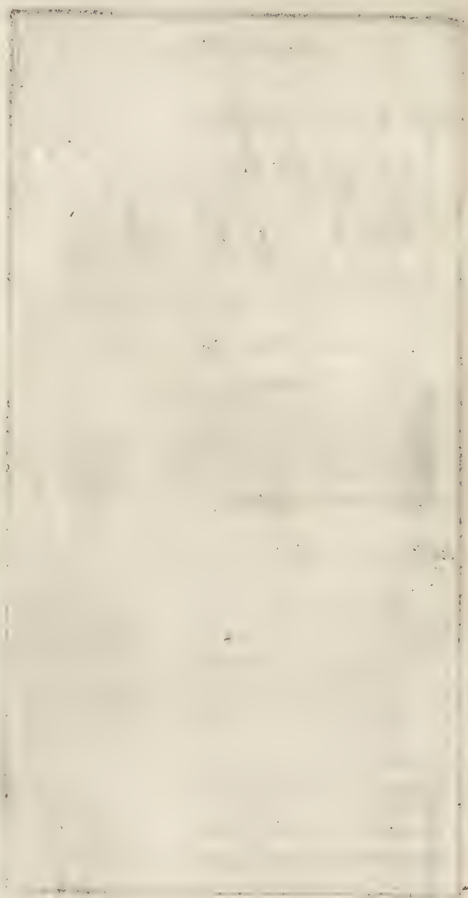

blinkende

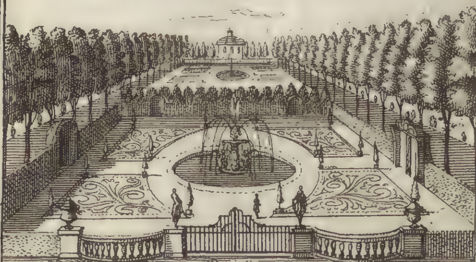
uit de

Mijn lief is als een Rhee, staat aan de muur te kijken
De vensters, tralien doen sijne liefde blijken.

Ick ben in mijnen

gekomen, o mijn Suster, o bruidt!

Ick hebbe mijne geplukt met

mijne

Ick hebbe mijne honigraaten met mijnen honing gegeten.

De Heer komt in sijn hof, en wil sijn mijrrhe plukken,
Ook Specerij, waar door sijn Ziel sig laat verrukken.

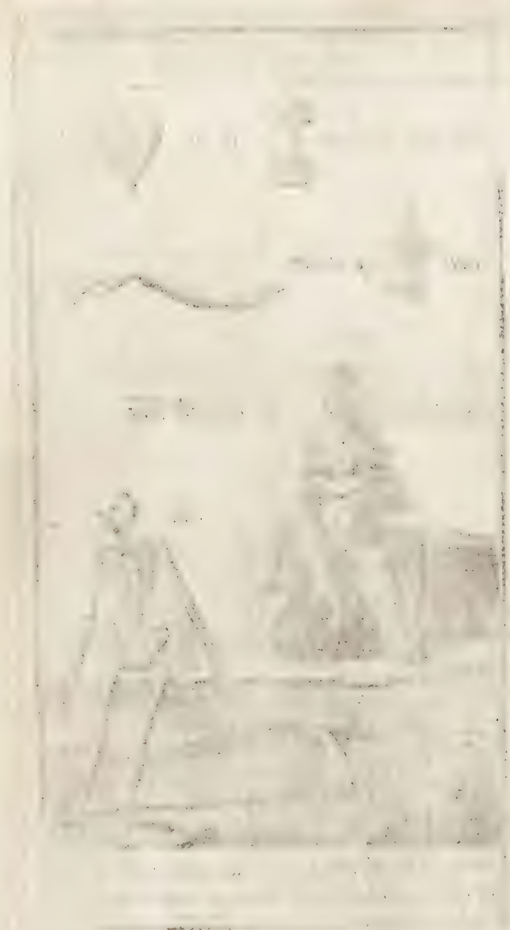
Set mij als een … op u … als

een … op uwen …

want de … is ſterck als

de …

Set mij Heer als een Zegel op uw arm en herte,
De liefd is ſterker, dan de doodt of ander ſmerte.

de Heere
spreeckt:
Ick hebbe

groot gemaakt ende verhoogt maar
sy hebben tegen my overtreden.

een

kent synen besitter

ende een

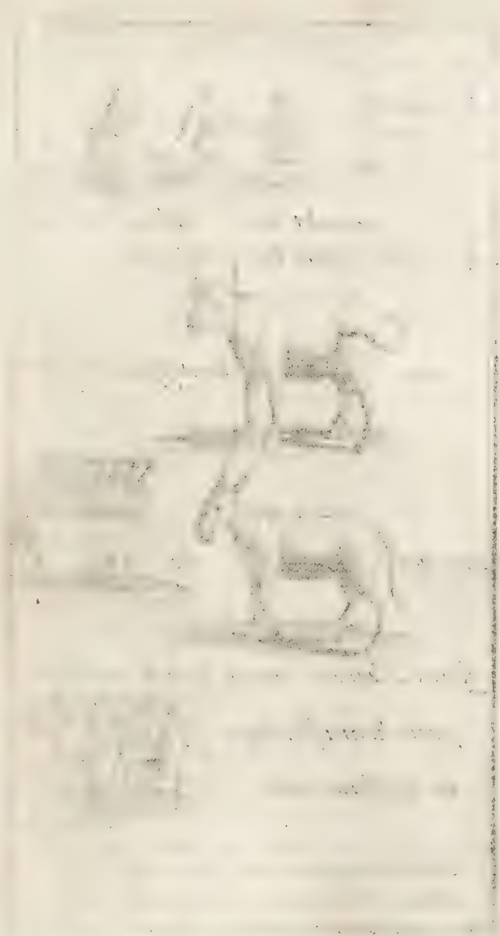
de

synes Heeren: maar Israël en heeft

geen kennisse, myn
en verstaat niet.

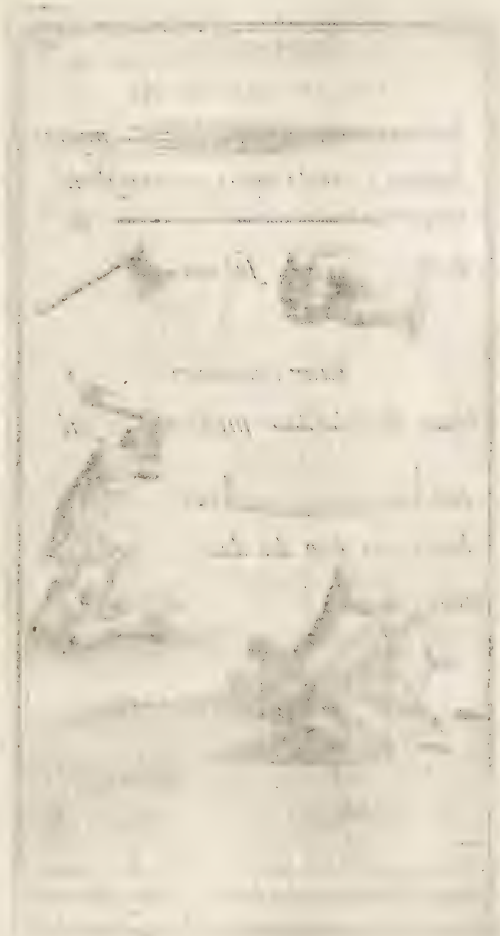

Het domme Vee kent synen Heer,
Maar Isrel heeft geen kennis meer.

Wee den Assijrier die
de mijnes
toorns is ende mijne grimmigheid
is een in
haare sal een
haar beroemen
tegen dien die daar mede sal
een poc:
chen tegen dien die daar
mede ?

Als roed'en stock, als bijl en zaag sijn Gods vyanden
Voor't sondig volk, daar na breekt hij se met sijn handen

Jeſaia. 45. V. 24.

men ſal van mij ſeggen, gewisſelijck
in den Heere ſijn

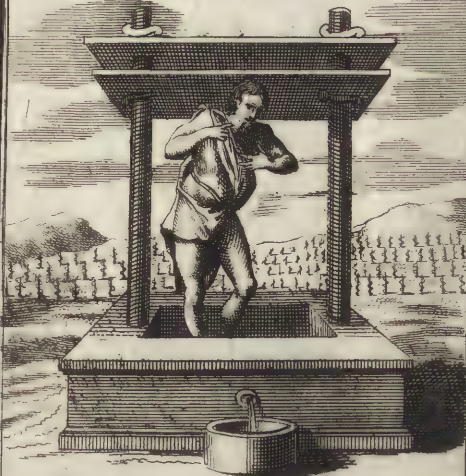

tot hem ſal men komen, maar ſij ſul-
len beſchaamt worden, alle die tegen
hem ontſteken ſijn.

In Christus is het regt, en ſterkte ſteets te vinden.
Maar die daar tegen ſijn, ſal hij door ſchaamt verſlinden.

Jesai. 63. V. 3.

Jck hebbe de

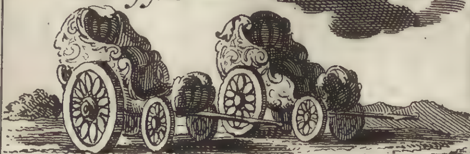

alleene getreden, ende daar en was nie:
mand van de volkeren met mij. ende
Jck hebse getreden in mijnen toorne en
de hebse vertrapt in myne grimmigheid.

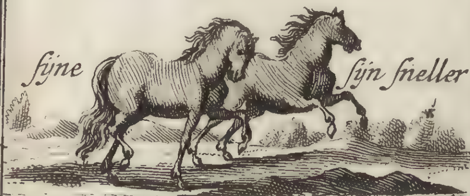
Ick heb de Perss 'alleen getreden,
Haar kragt gij ziet op mijne kleden.

Jerem. 4. V. 13.

ſiet hy komt op als wolken

ſijn als een wervel wind,

Des vijands wagenen ſijn, als de wervelwinden,
Sijn Paarden ſneller, dan de Arend ſig bevinden

Jerem. 8. V. 7.

ſelfs een aanden

weet ſijne geſette tijden,

ende een ende

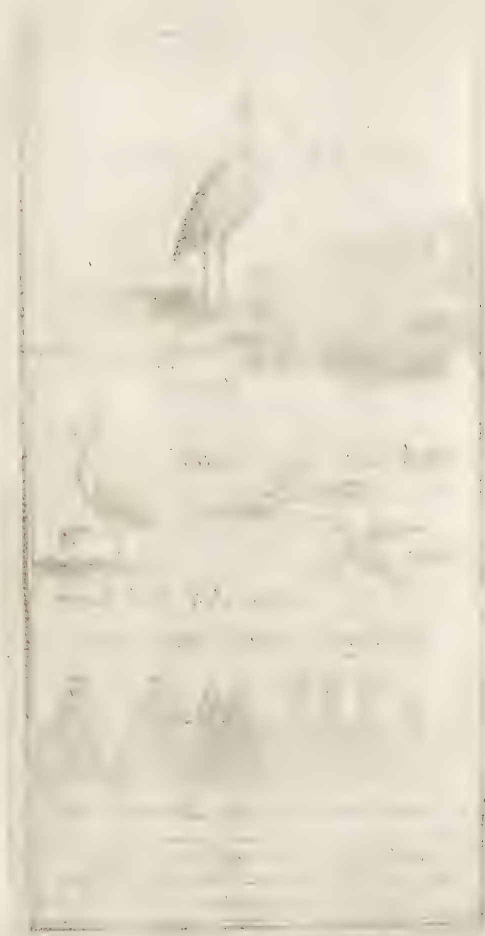
ende

nemen den tijd harer aankomſte waar: maar mijn

en weet het recht des Heeren niet.

Des Hemels Vogelen haar vaſt getijde weten,
Maar mijn volk, ſpreekt de Heer, heeſt al mijn regt vergeten,

Jerem. 9. V. 21.

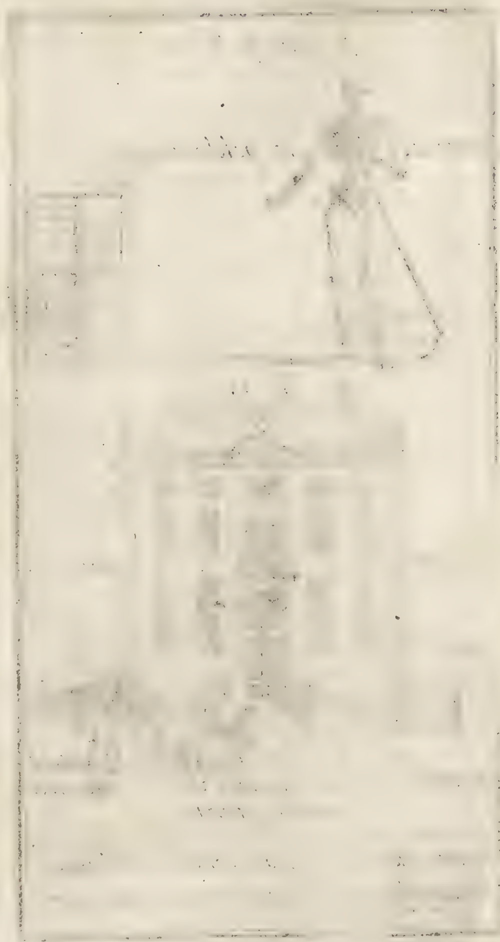
ſy is

in onſe

en

gekomen: om de uit te roeyen van de wÿken, de Jongelingen van de ſtraten.

De bitre dood klimt in de venſters, en Paleisen,
En doet ſelfs jonge lien na d'eeuwigheden reiſen.

ſal oock een

ſijne

veranderen ofte een

ſijne vlekken? ſoo ſult gij lieden oock kunnen goet doen, die geleert ſijt quaad te doen.

Nog moor kan ſijnen huit, nog luijpaard ſijne vlekken
Verandren, ſo geen quaad zig tot het goede ſtrek:
ken.

is mijn woordt niet alsoo

als een

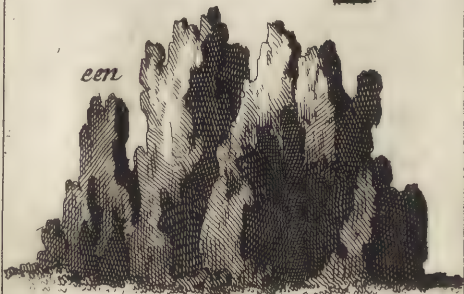
spreekt de Heere? ende

als een

die

een

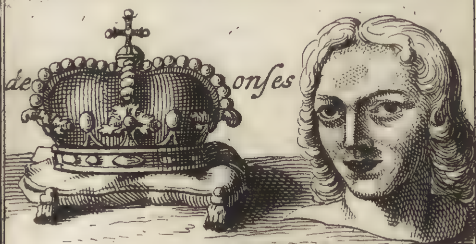

te morsel slaat?

Gods woord is als een vuur, en als een sterke hamer,
Die 't trotze hert vermurwt, tot Godes dienst bequa-
mer.

Klaag-liederen Jerem. 5. V. 16. 17.

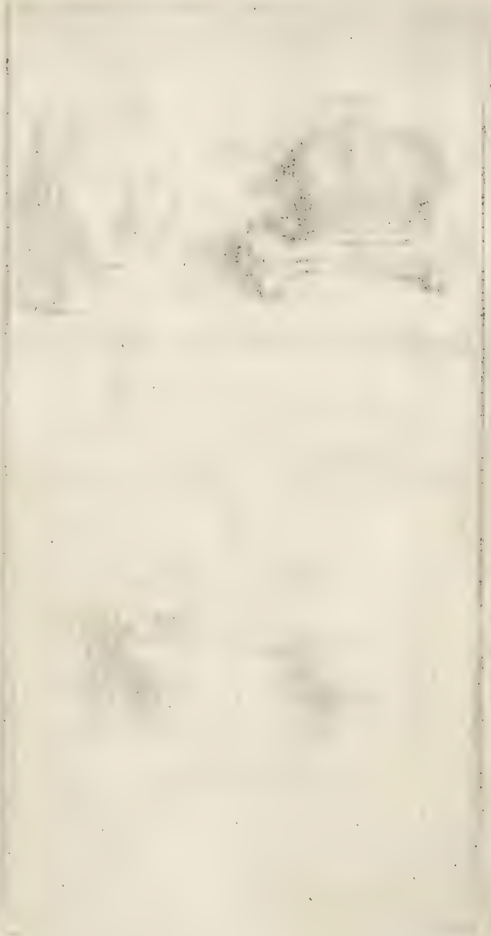
de onses

is afgevallen, o Wee nu onser dat wij soo gesondigt hebben!

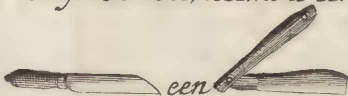
daarom is ons mat, om dese dingen sijn

onse duis-ter geworden.

De kroon is van ons hooft, wij sijn van 't pad geweken,
Hierom is 't herte mat, en d'oogen sijn besweken.

ende gij menschen kint, neemt u een

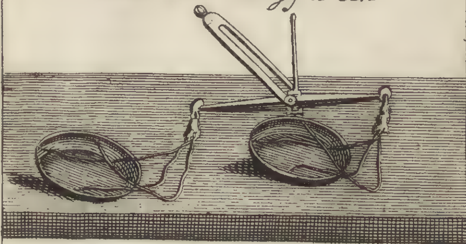
scherp *een*

der barbieren sult gij u nemen: 't welke

gij sult laaten gaan over

u *ende over uwen*

daar na sult gij u een

nemen ende die hairen deelen.

Gods knegt moet hair en hooft met eenen scheermes scheeren
Dat hair, naar 't wigt verdeelt, toont Israëls verteeren.

Daniel 6. V. 23.

doe sprack Daniel tot

den mijn God heeft sijnen

gesonden,

ende hij heeft den muijl der

toegesloten, dat sij mij niet beschadigt
en hebben.

O Koning! God heeft mij sijn Engel toegesonden,
En heeft, tot mijn behoud, der leeuwen muil gebonden.

daarom ſal het land treuren ende
een ijgelijck die daar in woont quelen,
met het

des velts, ende met het

Ja oock de

ſullen weg-geraapt worden.

De grouwelen des lands doen het gedierte ſterven,
De Vogelen des lugts, en ook de viſch verderven,

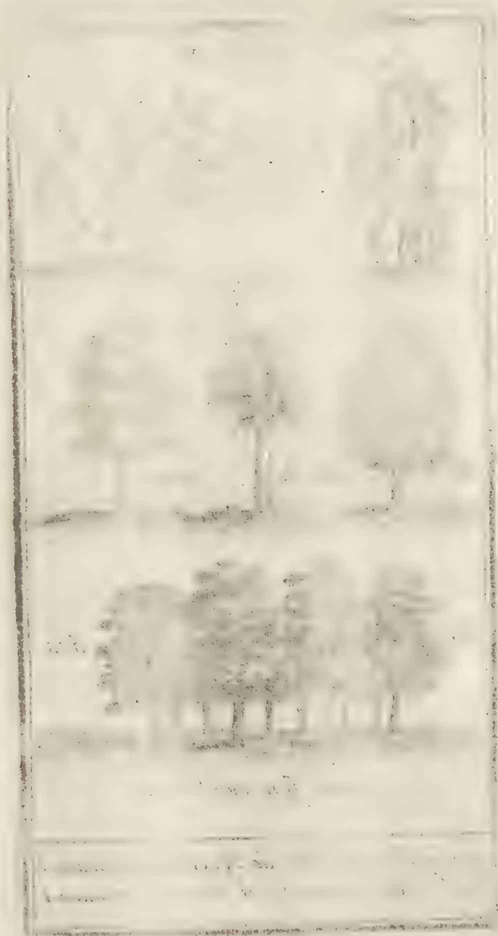
Joel 1. V. 12.

De Wijnstok is verdort, de Vijgeboom verslaauwt
En al't geboomte treurt, het herte is benaauwt.

Amos 4. V. 13.

want ſiet, die de

formeert,

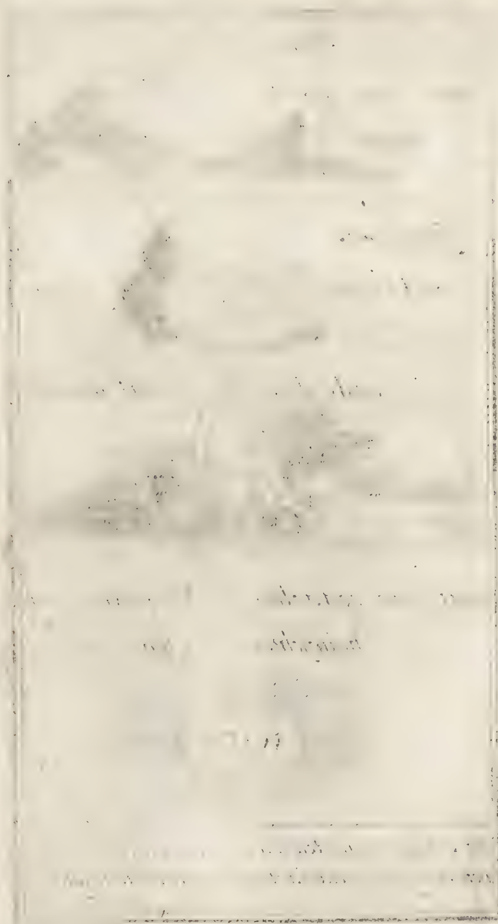
ende den *ſchept,*

ende den *bekent maakt*

wat ſijne gedachte ſij; Heere God der heijrſchaaren is ſijn

De Schepper van den wind, en bergen, ſijn gedagten
Den menſchen openbaart, om na ſijn eer te tragten.

Obadja V. 3.

de trotsheid uwes heeft u bedro:
gen: hij die daar woont in de kloven

der

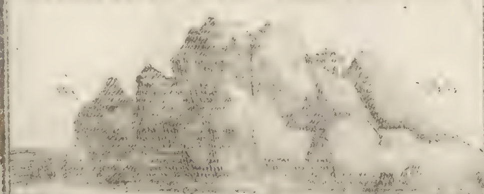
in

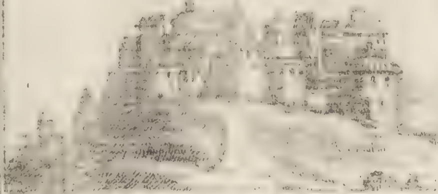
ſijne hooge:

die in ſijn ſeit; wie ſoude
mij ter aarden neder ſtooten.

Het trotze hert heeft Esaus kroost bedrogen,
Sijn woning op de rotzen is ter neer gebogen.

Jona 4. V. 6. 7.

ende Jona verblyde ſig over den

wonder

met groote blijdſchap. maar God

beſchikte eenen

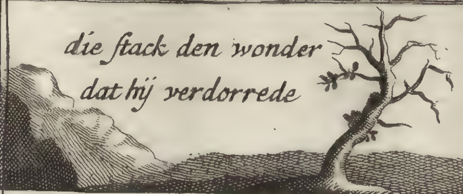

des anderen daags in't opgaan van den

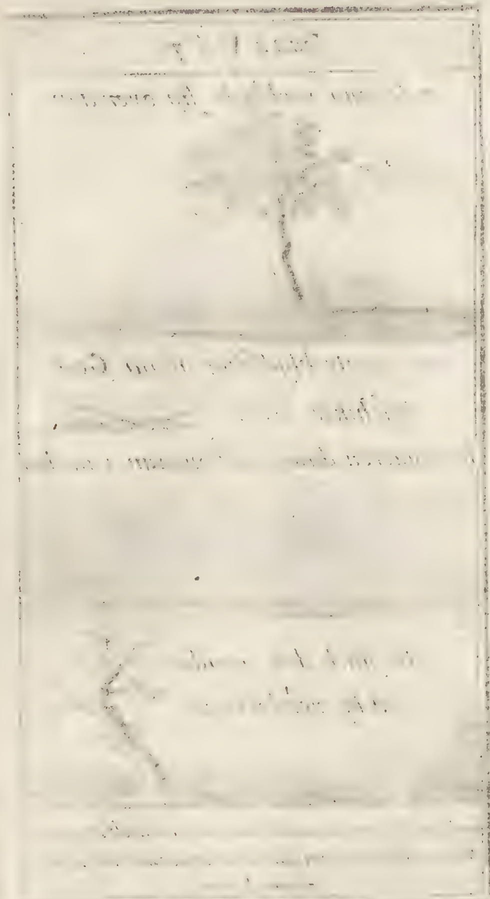

die ſtack den wonder

dat hij verdorrede

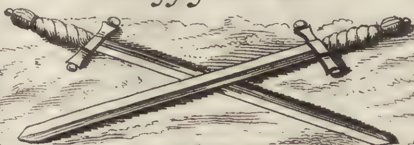

God ſchickt een wonderboom, om Jona koelt' te geven,
Maar ook een worm, die haar beneemt het groei:
zaam leven.

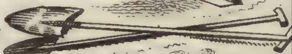

Micha 4. V 3. 4.

ende sy sullen hare

slaan tot

ende hare

tot

sy sullen sitten een yeder onder sijnen

ende onder sijnen

ende daar en sal niemand sijn diese verschrikke.

Geen sweerd nog Spiessen meer, maar Sikkelen en Spaden,
By Wijnstok Vygeboom geseten onbeladen.

ſiet op de

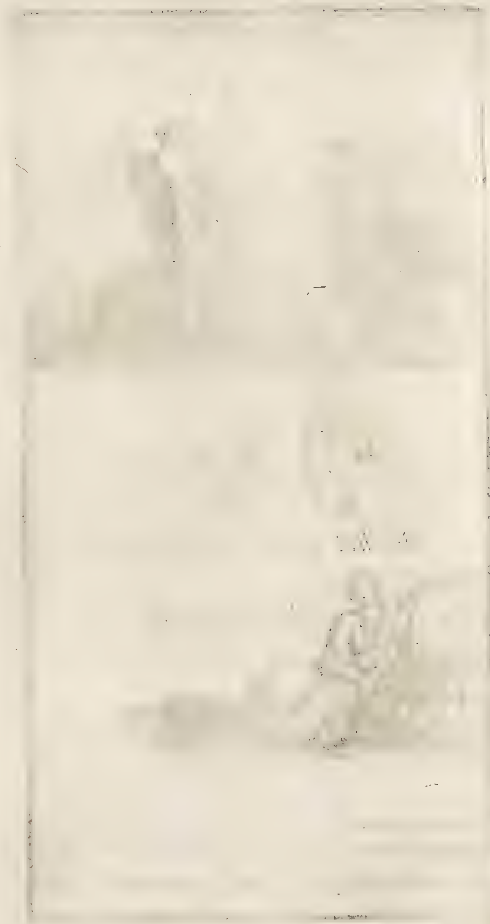
de *des gene*

die het goede boodſchapt,

die *doet hooren.*

Hoe lief'lyk op't gebergt ſyn ſulker lieden voeten
Die goede boodſchap doen, gepaart met vrede-groeten.

ende is oock alrede de

aan de

der

gelegt:

alle dan

die geen goede

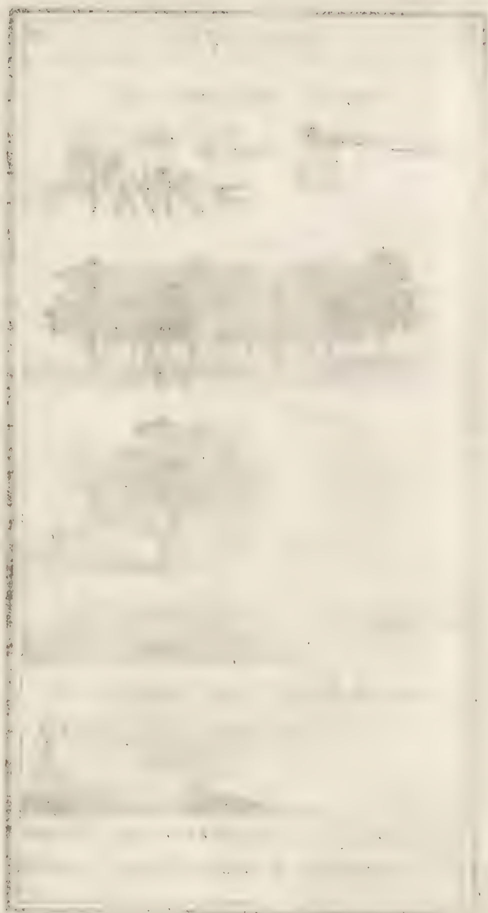
voort en brengt wort uitgehouwen

en in het

geworpen.

De bijl den Joodsen boom met wortel om sal keeren
Als sij onvrugtbaar is, en door het vuur verteeren.

nog men steeckt geen aan,
ende set die onder een
kooren

maar op eenen ende sij schijnt

allen die in den sijn.

laat uw alsoo schijnen voor

de

dat sij uwe goede wercken mogen
sien ende uwen vader

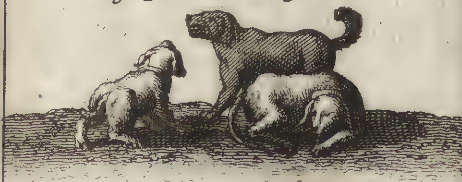
die in de en is

verheerlijken.

De kaars kan op den kandelaar het beste ligten,
Het ligt van deugt te sien, het allermeeste stigten.

Matth. 7. V. 6.

en geest het heijlige den

niet, nog en werpt uwe

niet voor de

Wilt nooit, dat Heilig is, mee deelen aan de honden,
Nog peerlen den swijnen, op dat niet werd verslonden

Matth. 7. V. 16.

Leest men oock een

van

of

van

Geen quade boom ooit hovenier gôe vrugten bragt
Geen druijf van doorn, geen Vijg van distel ijmand wagt.

een ijgelijck dan die dese mijne woor=
den hoort, ende deselve doet. spreeckt

dien sal ick vergelijken

bij een voorsichtig

die sijn

op een

gebouwt heeft.

De mensch die Jesus hoort, en ook sijn woorden doet,
Sijn huis is als een rotz, bestendig voor den vloet.

Matth. 10. V. 16.

ſiet jck ſende u als

in 't midden der

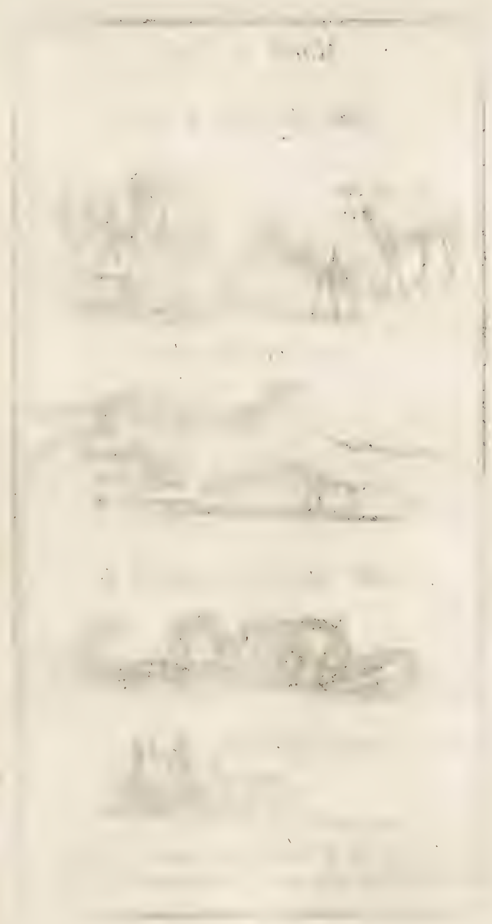
ſyt dan voorſigtig gelijck de

ende opregt gelijck de

Wanneer gij bij de Wolven ſijt, ô! mijne Schapen;
Na d'aart der Slangen, en der Duiven u dan wapen.

dan ſullen de rechtveerdigen blinken,

gelijck de

in t koninckrijke haars Vaders,

die · · heeſt om te hooren,

die hoore.

Gelijk de Zon in kragt ſal eens de vrome blinken,
En in Gods koninckrijk uit d'Heil fonteine drinken

Matth. 23. V. 37.

Jerusalem, Jerusalem,
gij die de Propheten
doodet, ende

die tot u gesonden sijn:
hoe menigmaal
hebbe ick uwe

willen bij een vergaderen, gelijkerwijs

een haare

bij een vergadert

onder de

ende gy
lieden en hebt niet gewilt.

Ô Heÿland! wilt mijne Ziele naderen,
En onder uwe Vleugelen gaderen.

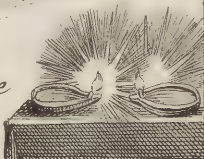
Matth. 25. V. 6. 7.

ende te middernacht geschiedde een geroep, siet de Bruidegom komt, gaat uit hem te gemoet. doe stonden alle

die op ende

bereidden haare

De bruidegom komt; ag! dat de sluimerende Maagden
Met lampen wel bereid, steets na den Heere vraagden

Matth. 26. V. 52.

doe ſeide tot hem,

keert uw

weder in ſijne

want alle, die het ſweert neemen,

ſullen door

het

vergaan.

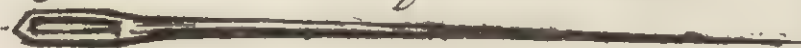
't was Jesus woordt: laat u ſweerdt dog wederkeeren
In ſijne ſcheed, op dat het u niet mag verteeren.

het is lichter dat een

gaa door de ooge van een

dan dat een rijcke in het koninck rijcke Gods ingaa.

Een Kemel ligter ging door 't ooge van een naalde
Dan dat een rijken dwaas ooit in den Hemel praal-
de.

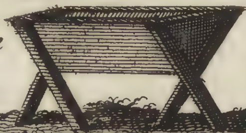

ende sy quamen met haaste, ende vonden

ende

ende het

liggende in de

Maria, Joseph, Kind, de zaal'ge herders vonden.
Gelegen in de kribb' na 's Heeren waar verkonden.

ende wat Vader onder u dien

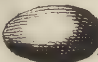

de om bid,

ſal hem eenen geven? of oock om eenen

 ſal hem voor eenen

 een

geven? ofte ſoo hij oock om een ſoude

bidden, ſal hij

hem een geven?

Een Soon voor brood een ſteen, voor viſch een Slang te ſchenken,
Voor Ey een Schorpioen, zal nooit een Vader denken.

Joann. 1. V. 29.

des anderen daags ſag

tot hem komende, ende ſeide, ſiet

het Gods,

dat de ſonde der weg neemt.

Johannes Jesus zag, en riep met vollen monde,
Siet daar het lam van God, dat wegdraagt 's we:
relds ſonde.

Handel. 12. V. 7.

ende ſiet een

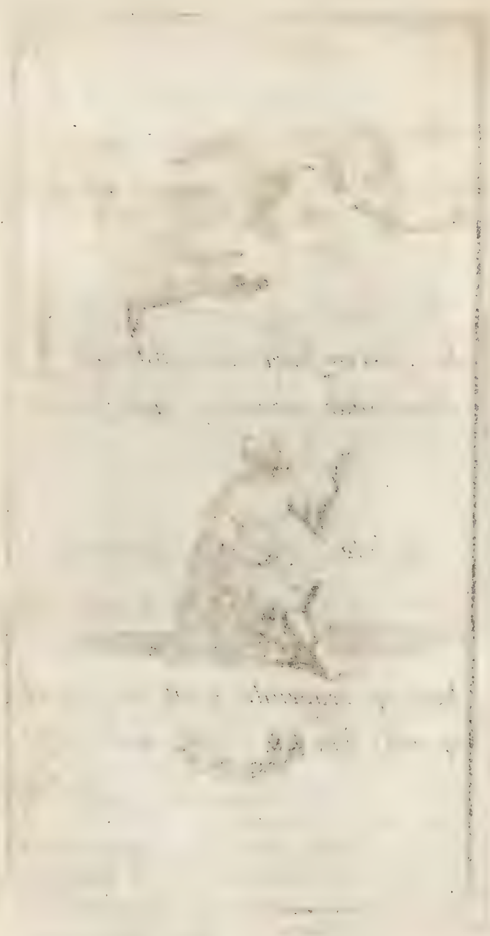
des Heeren ſtont daar, ende een
ſcheen inde wooninge, ende ſlaande

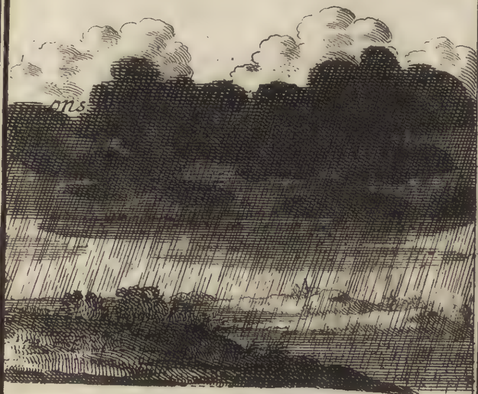
de ſyde weckte hij

hem op, seggende, ſtaat haaſtelijck
op ende ſijne vielen af
van de

Gods Engel komt met ligt om Petrus uit ſijn banden
Te redden, en de ketens vallen van ſijn handen.

hoewel hij nogtans hem ſelven niet onbe: tuigt gelaten heeft, goed doende, van den

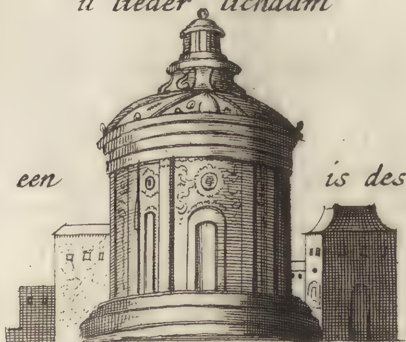

en vrugtbare tijden gevende, vervul: lende onſe ♡ ♡ met ſpijſe en vrolijkheid.

God doet ſijn Hemel op, geeft regen op ſijn tijden,
En vult des menſchen hert met voedzel en verblijden

Of en weet gij niet dat u lieder lichaam

een *is des*

die in u is, dien gij van God hebt, ende dat gij uwes selfs niet en sijt?

Is uw Lyf des Geestes Tempel;
Toon dan, dat gij draagt sijn Stempel.

want de is

een van alle quaat, tot

welcke sommige
lust hebbende
sijn afgedwaalt van 't

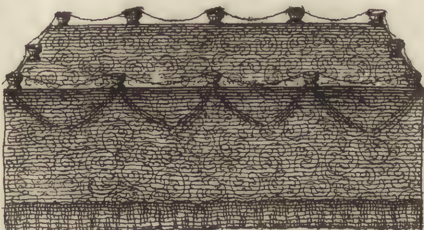

ende hebben haar selve met veele
smerten doorsteeken.

De geldsugt is een vuijle wortel aller quaden,
Waar door men dwaalt van het geloof en levens paden

want de

was toebereijt: namelijck de eerste in welke was

de ende de

ende de   welke

genaamt wort het Heijlige.

In't Heil'ge van Gods tent stond lugter toegerigt,
En tafel met het brood voor Godes aangezigt.

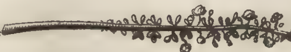

Hebbende een gouden wieroock-vat,

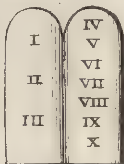
ende de *des verbonts*

alom met Gout overdekt, in welcke was,

de Goude *daar het* *in was.*

ende de *Aarons,*

die gebloeit hadde

ende de

des verbonts.

Ô Jesu! Bondkist! u genade,
Verquik mijn Ziele vroeg en spade.

Hebreen 13. V. 8. 138

is gisteren en heden de selve

ende inder eeuwigheit.

De Christus is gistren, en Heden,
Deselve, en in Eeuwigheden.

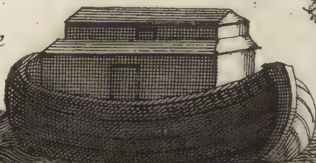

wanneer de lanckmoedigheid

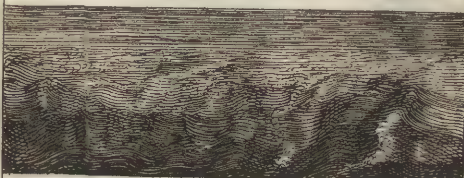
GODTS

eenmaal verwachtede in de dagen van Noe,

als de

toebereijt wierdt: waar in weinige dat is IIX Zielen behouden wierden door het

Agt menschen syn wel eer in d'Ark van God bewaart,
Voor 't water; siet wel toe, dat hij u ook niet spaart.

1.Petri 5.V. 8.

Sijt nugteren ende waackt: want uwe

tegenpartije de gaat om

als een briesschende

soekende wien hij soude mogen verslinden.

Sijt nugteren en waakt, de boos' wil u verslinden,
Als eenen leeuw, waar dat hij u zou konnen
vinden.

Openbar. 5. V. 5.

ende een vande Ouderlingen seide tot mij, en weent niet:

siet, de

die uit de stamme

Juda is, de

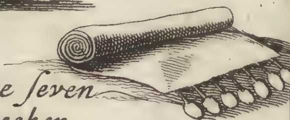
Davids,

heeft overwonnen, om

het

te openen

ende sijne seven op te breeken.

Judaas Leeu, 't Hooft, als overwinnaar, op kan steken
En heeft de magt het boek met Zeg'len op te breken.

ende sy heeft den

des afgronts
geopent:
ende daar is

opgegaan uit den put, als roock eenes

grooten

ende de

ende de lugt
is verduisterd geworden van den roock
des puts. ende uit den roock quamen

op der aarden.

Uit d'afgronds put komt rook, en uit dien rook sprink-hanen
Waar door de lugt en Zon, geraken aan het tanen.

Sijrach 9. V. 3. 4.

gaat geen hoerachtige te gemoet, op dat gij niet t' eeniger tyd in haare en valt.

en gaat niet om met de Snaren=speelster, dat gij niet t' eeniger tijd gevangen word in haare handelingen.

Ga dog geen Hoere te gemoet,
En voor Haar strikken wagt ú voet.

hy buckt het

en maakt den doovaart, indien gy hem

niet gewaar en wordt, ſal hy u voorko:

men om quaat te doen. de

des mans ende

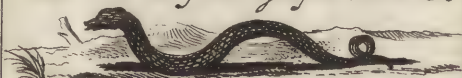
het lachen der ende de

gang der

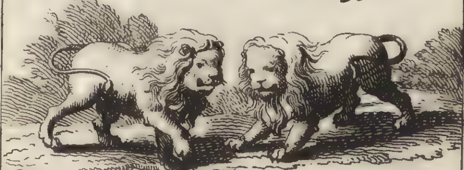
verkondigen wat voor een hy is.

De booſe liſt bedeckt ſig met het ſwarte kleed,
En houd ſig onderwyl tot allen kwaad gereed.

vliedt voor de ſonde gelijck voor een

want indien gij tot haar naakt, ſoo ſal ſij u ſteken. haare [tanden] *ſijn*

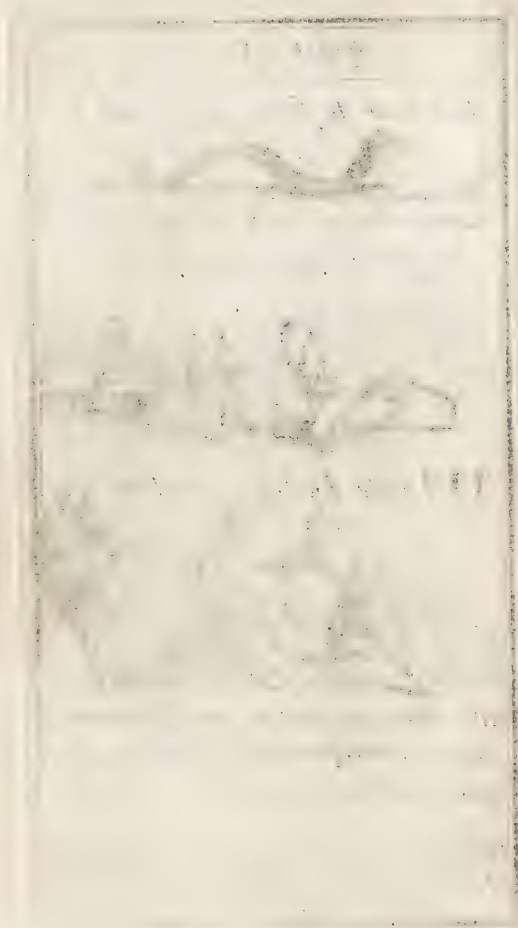
[tanden] *ende dooden de Zielen*

der

alle ongeregtigheid is gelijck een twee ſnijdende [sweerdt] *en geen geneſinge en is'er voor haare wonden.*

Vlied zonden als een Slang, ſij hebben leeuwen tanden
Sij ſijn den menſch een sweerdt, ja doodt en helle-
banden.

Sijrach 33.V.5.

het binnenste des en is gelijck

het aan eenen

ende sijne overlegginge is gelijck
een asse die omloopt.

Het hert des zots is als het radt aan eenen wagen,
t'is ijdel, dat men hem na wijsheid soude vragen.

de ende

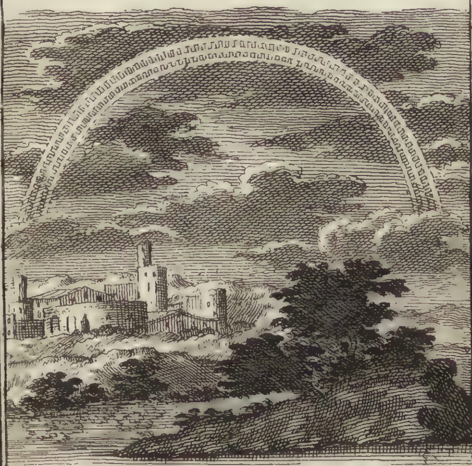
het geven

eenen soeten toon maar een
lieflicke meer
dan beijde.

De fluite, Snarenspel, een soeten toon uitgeven,
De lieffelijke tong is boven beid' verheven.

ſiet den

ende looft hem, die den ſelven ge: maackt heeft, die ſeer ſchoon is in ſijn ſchijnſel.

Aanſchouw den Regenboog, dien God heeft willen ſchenken,
Op dat ſin volk altoos aan ſijn verbond ſou denken

op haar lichaam

en op haar vliegen de

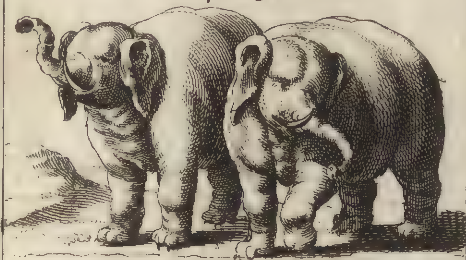
nagt

ende andere desgelijcks

oock de

Op beelden hooft en lijf wel uijl en ſwaluw vliegen
De kat komt daar al mé, laat ú dan niet bedriegen

ende op deſelve

waren houten ende ſterke

die een ÿgelÿck beeſt bedeckten,

gegordet op het ſelve met inſtrumenten, ende op elck waren XXXII vechtende

in de ſelve, ende een

die 't ſelve beeſt regeerde

Met volk in torens vaſt gemaakt op Elefanten,
Plagt men van outs ſig tegen vijand aan te kanten.

SLEUTEL
TOT DESE
PRINT-BYBEL.

Verklarende yder spreuk soo als deselve in den text gelesen word, en met de figuren moet uitgesproken werden.

Fig. 1. Ende tot Adam seyde Hy: dewyle gy geluistert hebt na de stemme uwes wyfs, ende van dien boom gegeten, daar ik u van geboodt, seggende; Gy en sult daar van niet eten: soo syhet aartrykom uwent wille vervloekt, ende met smert zult gy daar van eten alle de dagen uwes levens. Ook sal het u doornen ende distelen voortbrengen: ende gy zult het kruit des velts eten. In 't sweet uwes aanschyns sult gy broot eten, tot dat gy tot de aarde wederkeert, dewyle gy daar uit genome zyt: want gy zyt stof, ende gy sult tot stof weder keeren. Genesis III. v. 17, 18, 19.

2. Ende de HEERE rook dien lieffelyken reuk, ende de HEERE seyde in zyn herte: Ik en sal voortaan den aartbodem niet meer vervloeken om des menschen wille, wat het gedigtsel van des menschen herte is boos van syner jeugt aan: ende ik zal voortaan niet meer al het levende slaan, gelyk als ik gedaan hebbe. Genezis VIII. v, 21.

Fig. 3. Na deze dingen geschiedde het woort des HEERENtotAbram in eengesichte, seggende: en vreest niet Abram, Ik ben u een schilt, u loon seer groot. Genesis XV. v. 1.

4. Ende hy droomde noch eenen anderen droom, ende verhaalde dien synen broederen: ende hy zeyde; siet, ik hebbe noch eenen droom gedroomt; ende siet, de Sonne, ende de Mane, ende de elf Sterren boogen haar voor my neder. Gen. XXXVIII. v. 9.

5. 5. Hy en nam de wolken colomne daags, noch de vyer-colomne des nachts niet weg van het aangesichte des volks. Exod. XIII. v. 22.

6. Gy lieden hebt gesien, wat ik den Egypnaren gedaan hebbe; hoe ik u op vleugelen der arenden gedragen, ende u tot my gebracht hebbe. Exod. XIX. v. 4.

7. Ende het geschiedde doe Mose van den berg Sinai afging, (die twee tafelen der getuigenissen nu ware in de hant Mose, als hy van den berg afging) soo en wiste Mose niet, dat het vel synes aangesichts glinsterde, doe Hy met hem sprak. Exod. XXXIV. v. 29.

8. Daar na sal hy den bok des sond-offers, die voor 't volk sal zyn, slachten, ende sal syn bloet tot binnen in den voorhang dragen: ende sal met syn bloet doen, gelyk als hy met het bloet des varren gedaan heeft, ende sal dat sprengen, op het versoendeksel, ende voor het verzoendekzel. Levit. XVI. v. 15.

Fig. 9.

Fig. 9. ik ſal hem ſien, maar nu niet; ik ſal hem
aanſchouwen, maar niet naby: Daar ſal
een Sterre voortgaan uyt Jacob, ende daar
ſal een Scepter uyt Iſrael opkomen, die
ſal de palen der Moabiten verſlaan, ende
ſal alle de kinderen Seths verſtooren. Numeri XXIV. v. 17.

10. Hoort, Iſrael, de HEERE onſe Godt, is een eenig HEERE. So ſult gy den HEERE uwe Godt lief hebben: met u gantſche herte, ende met uwe gantſche ziele, ende met al u vermogen. Deuteron. VI. 4. 5.

11. Eenen oſſe en ſult gy niet muylbanden, als hy dorſcht. Deuteron. XXV. v. 4.

12. Doe ſprak Joſua tot den HEERE ten dage als de HEERE de Amoriten voor het aangeſichte der kinderen Iſraels overgaf, ende ſeyden voor de oogen der Iſraeliten, Sonne ſtaat ſtille te Gibeon, ende gy Mane in 't dal Ajalons. Joſua X. v. 12.

13. Ende hy vont een vogtig ezels kinnebacken: ende hy ſtrekte ſyne hant uyt, ende nam het, ende ſloeg daar mede duyſent man. Doe ſeyde Simſon, met een ezels kinnebacken, eenen hoop, twee hoopen, met een ezels kinnebacken heb ik duyſent man geſlagen. Richteren XV. v. 15, 16.

14. Ende al 't volk, dat in de poorte was, mitſgaders de Oudtſten, ſeyden; wy zyn getuygen: de HEERE make deſe vrouwe, die in u huis komt, als Rachel, ende als Lea, die beyde het huys Iſraels gebout hebben; ende handelt kloekelyk in Ephrata, ende maakt [uwen] naam ver-

Fig. 14. maart in Bethlehem. Ruth IV. 11.
15. Doch de HEERE zeyde tot Samuel, en
siet zyn gestalte niet aan, nochte de hoog-
te zyner stature, want ik hebbe hem ver-
worpen: want het en is niet gelyk de
mensche siet, want de mensche siet aan
dat voor oogen is, maar de HEERE siet
het herte aan. 1 Samuel XVI. v. 7.
16. Doe zeyde David tot God: my is seer
bange: laat ons doch in de handt des
HEEREN vallen, want syne barmher-
tigheden syn vele, maar en laat my in
de hand van menschen niet vallen. 2 Sam.
XXIV. v. 14.
17. Want de Koning hadde in zee schepen
van Tarsis, met de schepen Hirams: de-
se schepen van Tarsis quamen in, een-
maal in drie jaren, brengende gout, en-
de silver, elpenbeen, ende apen, ende
paauwen. 1 Koningen X. v. 22.
18. Om u woeden tegen my, ende dat uwe
woelinge voor myne ooren op gekomen
is; soo sal ik mynen haak in uwen neuse
leggen, ende myn gebit in uwe lippen,
ende ik zal u doen wederkeeren door dien
weg, door den welken gy gekomen zyt.
2 Koningen XIX. v. 28.
19. Ende ik weet, myn Godt, dat gy het
herte proeft, ende dat gy een welgeval-
len hebt aan oprechtigheden. Ik hebbe
in oprechtigheit mynes herten alle deze
dingen vrywillig gegeven, ende ik hebbe
nu met vreugden u volk, dat hier bevon-
den wort, gezien, dat het sig tegen u
vrywillig gedragen heeft. 1 Chron. XXX.
v. 17.

Fig. 20.

Fig. 20. O onse Godt, sult gy geen recht tegen
hen oeffenen? want in ons en is geene
kracht tegen dese groote menigte, die te-
gen ons komt: ende wy en weten niet,
wat wy doen sullen; maar onse oogen
zyn op u. 2 Chron. XX: v. 12.
21. Als nu de bouwlieden den gront van des
HEEREN tempel leyden, so stelden sy
de Priesteren, aangekleet zynde, met
trompetten, ende de Leviten, Asaphs
sonen, met cymbalen, om den HEERE
te loven, na de instellinge Davids, des
Konings van Israël. Ezra III. v. 10.
22. Ende het geschiedde van dien dage aan,
dat de helft myner jongens doende wa-
ren aan het werk, ende de helft van hen
hielden de spiessen, de schilden, ende de
bogen, ende de pantziers: ende de Over-
ste waren achter het gantsche huis van Ju-
da. Die aan den muur bouwden, ende die
den last droegen, [ende] die oploeden,
waren een yeder met syne eene hant
doende aan het werk, ende de andere hielt
het geweer. Ende de bouwers, die hadden
een yegelyk syn sweert aan syne lende-
nen gegordet, ende bouwden: maar die
met de basuyne blies, was by my. Ne-
hem. IV. v. 16, 17, 18.
23. Ende het geschiedde, doe de Koning de
Koninginne Esther sag, staande in den
voorhof, verkreeg sy genade in syne oo-
gen; so dat de Koning den gouden scep-
ter, die in syne hant was, Esther toe-
reykte, ende Esther naderde, ende roer-
de de spitse des scepters aan. Esther V. v. 2.

Fig. 24. Alsoo zyn de paden aller die Godt vergeten: ende de verwachtinge des huychelaars sal vergaan. Van den welken syne hoope walgen sal: ende syne vertrouwen sal zyn een huys der spinnekoppe. Job VIII. v. 13. 14.

25. Waarlyk ik weet dat het soo is: want hoe soude de mensche rechtveerdig zyn by Godt? Soo hy lust heeft, om met hem te twisten, niet een uyt duysent sal hy hem beantwoorden. Job IX. v. 2, 3.

26. De mensche van eene vrouwe gebooren, is kort van dagen, en zat van onruste. Hy komt voort als eene bloeme, ende wort afgesneden: ook vlucht hy, als eene schaduwe, ende en bestaat niet. Job XIV. v. 1, 2.

27. De pilaren des Hemels tsitteren, ende ontsetten sich voor syne schelden. Job XXVI. v. 11.

28. Ik bekleedde my met geregtigheyt, ende sy bekleedde my: myn oordeel was als een mantel, ende Vorstelyke hoedt. Den blinden was ik [tot] oogen: ende den kreupelen was ik [tot] voeten. Job XXIX. v. 14, 15.

29. Ende dat van de godtloose haar licht geweert worde: ende den hoogen arm worde gebroken? Job XXXVIII. v. 15.

30. Myn schilt is by Godt, die de oprechte van herte behout. Psalm VII. v. 11.

31. Indien hy sich niet en bekeert, soo sal hy syn sweert wetten; hy heeft synen boge gespannen, ende dien bereyt, Ende heeft dootlyke wapenen voor hem gereet gemaakt:

Fig. 31. maakt; hy ſal ſijne pylen tegen de hittige
vervolgers te werk ſtellen. Pſalm VII. v. 13, 14.

32. Gy doet hem heerſchen over de werken
uwer handen; gy hebt alles onder ſyne
voeten geſet: Schapen en de oſſen, alle
die; ook mede de dieren des velts, Het
gevogelte des Hemels, ende de viſſchen
der zee; het gene de paden der zeen door-
wandelt. Pſalm VIII. v. 7, 8, 9.

33. Maar ik vertrouwe op uwe goedertieren-
heyt: myn herte ſal ſich verheugen in u
heyl: Ik ſal den HEERE ſingen, om dat
hy aan my welgedaan heeft. Pſalm XIII.
v. 6.

34. Hy ſeyde dan: Ik ſal u hertelyk lief-heb-
ben, HEERE myne ſterkte. De HEE-
RE is myne Steenrotze, ende myn borcht,
ende myn uythelper, myn Godt, myne
rotze, op welken ik betrouwe: myn
ſchilt, ende hoorn myns heyls, myn hoog
vertrek. Pſalm XVIII. v. 2, 3.

35. Hy maakt myne voeten gelyk als der hin-
den, ende hy ſtelt my op myne hoogten.
Pſalm XVIII. v. 34.

36. Hy gedenke aller uwer ſpys offeren, en-
de make u brandt-offer tot aſſche, Sela!
Hy geve u na uw herte, ende vervulle al-
len uwen raat. Pſalm XX: v. 4, 5.

37. Want honden hebben my omcingelt, ee-
ne vergaderinge der boosdoenders heeft
my omgeven; ſy hebben myne handen
ende myne voeten doorgraven. Alle my-
ne beenderen ſoud' ik konnen tellen; ſy
ſchou-

Fig. 37. schouwen het aan, sy sien op my. Psalm XXII. v. 17, 18

38. Heft uwe hoofden op, gy poorten, ende verheft u, gy eeuwige deuren; op dat de Koning der eeren inga. Wie is de Koning der eeren? De HEERE, sterk ende geweldig; de HEERE, geweldig in den strydt. Psalm XXIV. v. 7, 8.

39. Ajin, Myne oogen zyn gedueriglyk op den HEERE; want hy sal myne voeten uit het net uytvoeren. Psalm XXV. v. 15.

40. Tsade. De benauwtheden myns herten hebben haar wydt uytgestrekt; voert my uyt myne nooden. Resch. Aansiet myne elende ende myne moeyte; ende neemt weg alle myne sonden. Psalm XXV. v. 17, 18.

41. Ik wassche myne handen in onschult; ende ik ga rontom uwen altaar, O HEERE: Psalm XXVI v. 6.

42. [Want,] HEERE, gy hadt mynen berg door uwe goetgunstigheyt vast geset: [maar doe] gy u aangesicht verbergdet, wierd' ik verschrikt. Psalm XXX. v. 8.

43. Weest niet gelyk een peert, gelyk een muyl-ezel, welk geen verstant en heeft, welkes muyl men breydelt met toom ende gebit, op dattet tot u niet en genake. Psalm XXXII. v. 9.

44. Onse ziele verbreydt den HEERE! hy is onse hulpe, ende onse schilt. Psalm XXXIII. v. 20.

45. Laatse worden als kaf voor den wint, ende de Engel des HEEREN dryvense weg. Psalm XXXV. v. 5.

Fig. 46.

Fig. 46. Want ſy hebben ſonder oorſake de groeve hares nets voor my verborgen; ſy hebben ſonder oorſake gegraven voor myne ziele. De verwoeſtinge overkome hem, dat hy het niet en wete, ende ſyn net, dat hy verborgen heeft, vange hem ſelven, hy valle daar in met verwoeſtinge. Pſalm XXXV. v. 7, 8.

47. Ende verluſt u in den HEERE; ſoo ſal hy u geven de begeerten uwes herten. Gimel. Wentel uwen weg op den HEERE; ende vertrouwt op hem, hy ſal het maken. Pſalm XXXVII. v. 4, 5.

48 O HEERE, en ſtraft my niet in uwen grooten toorn; ende kaſtyt my niet in uwe grimmigheyt. Want uwe pylen zyn in my gedaalt, en uwe hant is op my neder gedaalt. Pſalm XXXVIII. v. 2, 3.

49. Ik hebbe luſt, O myn Godt, om u welbehagen te doen: ende uwe wet is in het midden myns ingewands. Pſalm XL. v. 9.

50. Uwen throon, O Godt! is eeuwiglyk ende altoos; het ſcepter uwes Koninkryks is een ſcepter der rechtmatigheyt. Gy hebt gerechtigheyt lief, ende hatet godtloosheyt: daarom heeft u, O Godt, uwe Godt geſalft met vreugden-olie boven uwe medegenooten. Pſalm XLV. v. 7, 8.

51. Schept my een reyn herte, O Godt: ende vernieuwt in het binnenſte van my eenen vaſten geeſt. En verwerpt my niet van u aangeſicht: ende en neemt uwen heyligen Geeſt niet van my. Pſalm LI. v. 12, 13.

Fig. 52. De offerhanden Godts zyn een gebroken geeſt: een gebroken ende verſlagen herte en ſult gy, O Godt, niet verachten. Pſalm LI, v. 19.

53. Myne ziele is in 't midden der leeuwen, ik legge [onder] ſtokebranden, menſchen kinderen, welkers tanden ſpieſſen ende pylen zyn: ende hare tonge een ſcherp ſweert. Pſalm LVII. v. 5.

54. Laat hem henen gaan, als eene ſmeltende ſlekke: laatſe [als] eener vrouwen misdracht, de ſonne niet aanſchouwen. Pſalm LVIII. v. 9.

55. Want gy zyt my eene toevlucht geweeſt, een ſterke toren voor den vyant. Pſalm LXI. v. 4.

56. Als ik uwer gedenke op myne legerſteden, ſoo peynſe ik aan u in de nachtwaken. Want gy zyt my eene hulpe geweeſt: ende in de ſchaduwe uwer vleugelen ſal ik vrolik ſingen. Pſalm LXIII. v. 7, 8.

57. Die Godt is ons een Godt van volkomene ſaligheit: ende by den HEERE, den Heere, zyn uytkomſten tegen den doodt. Pſalm LXVIII. v. 21.

58. Sy ſullen u vreeſen, ſoo lange de Sonne ende Mane ſullen zyn, van geſlachte tot geſlachte. Hy ſal nederdalen als een regen op het nagras; als de droppelen die de aarde bevochtigen. Pſalm LXXII. v. 5, 6.

59. Een Pſalm Aſaphs. Immers is Godt Iſraël goet; den genen die reyn van herten zyn. Maar my aangaande, myne voe-

Fig. 59. voeten waren byna uytgeweken: myne treden waren bykans uytgeschoten. Psalm LXXIII. v. 1, 2.

60. De goedertierentheyt ende waarheit sullen malkanderen ontmoeten: de gerechtigheyt ende vrede sullen [malkanderen] kussen. Psalm LXXXV. v. 11.

61. Leert my, HEERE, uwen weg, ik sal in uwe waarheyt wandelen: vereenigt myn herte tot de vrese uwes naams. Psalm LXXXVI. v. 11.

62. Want hy sal syne Engelen van u bevelen, datse u bewaren in alle uwe wegen. Sy sullen u op de handen dragen, op dat gy uwen voet aan geenen steen en stootet. Psalm XCI. v. 11, 12.

63. De rechtveerdige sal groeyen als een palmboom: hy sal wassen als een cederboom op Libanon. Die in 't huys des HEEREN geplant zyn, dien sal gegeven worden te groeyen in de voorhoven onses Godts. Psalm XCII. v. 13, 14.

64. Aanmerkt gy onvernuftige onder de volke, ende gy dwase, wanneer sult gy verstandig worden? Soude die de oore plant, niet hooren; soude die de ooge formeert, niet aanschouwen? Psalm XCIV. v. 8, 9.

65. Als ik seyde, myn voet wankelt, uwe goedertierenheit, O HEERE, ondersteunde my. Als myne gedachten binnen in my vermenigvuldigt wierden, hebben uwe vertroostingen myne ziele verquikt. Psalm XCIV. v. 18, 19.

66. Psalm singt den HEERE met de harpe, met de harpe ende met de stemme des

Fig. 66. gesangs. Met trompetten ende basuinen geklank, juycht voor het aangesichte des Konings des HEEREN. Psalm XCVIII. v. 5, 6.

67. De dagen des menschen, zyn als het gras; gelyk een bloeme des velts, alsoo bloeyt hy. Als de wint daar over gegaan is, so en is sy niet [meer,] ende hare plaatse en kentse niet meer. Psalm CIII. v. 15, 16.

68. Hy heeft de Mane gemaakt tot de gesette tyden, de Sonne weet haren ondergang. Gy beschikt de duysternisse, ende het wordt nacht, in den welken al het gedierte des wouts uyt-treedt. Psalm CIV. v. 19, 20.

69. De HEERE heeft my wel hart gekastyt, maar hy heeft my ter doodt niet overgegeven. Psalm CXVIII. v. 18.

70. De Heere is Godt, die ons licht gegeven heeft; bint het feest [offer] met touwen tot aan de hoornen des altaars. Psalm CXVIII. v. 27

71. Ik hebbe gedwaalt als een verlooren schaap: soekt uwen knecht, want uwe geboden en hebbe ik niet vergeten. Psalm CXIX. v. 176.

72. Uwe huysvrouwe sal wesen als een vrugtbaar wynstok aan de zyden uwes huises: uwe kinderen als olyf-planten rontom uwe tafel. Psalm CXXVIII. v. 3.

73. Een Liedt Hammaaloth, van David. O HEERE, myn herte en is niet verheven, ook en hebbe ik niet gewandelt in [dingen] my te groot, ende te wonderlik. Ps. CXXXI. v. 1.

Fig. 74.

Fig. 74. Looft hem alle ſyne Engelen: looft hem alle ſyne heyrſcharen. Looft hem Sonne ende Mane: looft hem alle gy lichtende Sterren. Pſalm CXLVIII. v. 2. 3.

75. Deſe ſeſſe haat de HEERE ja ſeven zyn zyne ziele een grouwel. Hooge oogen, een valſche tonge; ende handen die onſchuldig bloedt vergieten. Een herte dat ondeugtſame gedachten ſmeedt: voeten die haar haaſten, om tot quaat te loopen. Een valſch getuige, [die] leugenen blaaſt: ende die tuſſchen broederen krakeelen inwerpt. Spr. Salom. VI. v. 16. 17. 18. 19.

76. De verkeerde van herten zyn den HEERE een grouwel: maar de oprechte van wege, zyn zyn welgevallen. Spr. Salom. XI. v. 20.

77. De godtloze zal henen gedreven worden in zyn quaadt: maar de rechtveerdige betrouwt [ſelfs] in zynen doodt. Spr. Salom. XIV. v. 32.

78. Beter is een gerichte van groen moes, daar ook liefde is; dan een gemeſte os, ende haat daar by. Spr. Salom. XV. v. 17.

79. De grimmigheit des Konings is [als] de boden des doodts: maar een wys man ſal die verſoenen. Spr. Salom. XVI. v. 14.

80. De naam des HEEREN is eene ſterke toren: de rechtveerdige zal daar henen loopen, ende in een hoog vertrek geſtelt worden. Spr. Salom. XVIII. v. 10.

81. De geeſt eens mans zal zyne krankheit onderſteunen: maar eenen verſlagenen geeſt, wie zal dien opheffen? 't Herte des

Fig. 81. des verſtandigen bekomt wetenſchap: ende de oore der wyſen ſoekt wetenſchap. Spr. Salom. XVIII. v. 14. 15.

82. Een ſotten ſoon is ſynen vader groote elende, ende de kyvagien eener vrouwe, [als] een geſtadig druypen. Spr. Salom. XIX. v. 13.

83. Die rechtveerdigheyt, ende weldadigheyt najaagt, ſal het leven, rechtveerdigheyt, ende eere vinden. Spr. Salom. XXI. v. 21.

84. Myn ſone geeft my u herte: ende laat myne oogen myne wegen bewaren. Spr. Salom. XXIII. v. 26.

85. Een ſweepe is voor het peert, een toom voor den ezel; en eene roede voor den rugge der ſotten. Spr. Salom. XXVI. v. 3.

86. Al ſtiet gy den dwaas in een mortier, met een ſtamper in 't midden van 't geſloten graan; ſyne dwaasheit en ſoude van hem niet afwyken. Spr. Salom. XXVII. v. 22.

87. De godtlooſe heerſchende over een arm volk, is een brullende leeuw, ende beyr: die gins, ende weer loopt. Spr. Salom. XXVIII. vs. 15.

88. De ooge, [die] den vader beſpot, ofte de gehoorſaamheit der moeder veracht, die ſullen de raven der beke uytpikken; ende des arents jongen ſullenſe eten. Spr. Salom. XXX. v. 17.

89. Aleph. Wie ſal een deugdelyke huysvrouwe vinden? want hare weerdye is verre boven de robynen. Beth. Het herte hares heeren vertrouwt op haar; ſoo dat hem geen goet en ſal ontbreeken. He. Sy is als de ſchepen eens koopmans: ſy doet haar

broodt

Fig. 89. brood van verre komen. Teth. Sy smaakt dat haren koophandel goet is: hare lampe en gaat's nachts niet uyt. Jod. Sy steekt hare handen uyt na de spille: ende hare hantpalmen vatten den spinrok. Spr. Salom. XXXI. v. 10. 11. 14. 18. 19.

90. Wat voordeel heeft de mensche van al synen arbeydt, dien hy arbeydet onder de Sonne? Alle dese dingen worden [soo] moede, dat het niemant soude kunnen uytspreken: de ooge en wort niet verversadigt met sien, noch de oore en wordt niet vervult van hooren. Prediker I. v. 3. 8.

91. Want voor den genen die vergeselschapt is by alle levendige, isser hope, (want een levendigen hondt is beter dan een doode Leeuw.) Prediker IX. v. 4.

92. Dat ook de mensche synen tydt niet en weet, gelyk de visschen, die gevangen worden met het boose nette; ende gelyk de vogelkens, die gevangen worden met den strikke: gelyk die, [alsoo] worden de kinderen der menschen verstrikt, ter booser tydt, wanneer deselve haastelik over haar valt. Prediker IX. v. 12.

93. Ende gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de quade dagen komen, ende de jaren naderen, van dewelke gy seggen sult, ik en hebbe geenen lust in deselve. Eer dan de sonne, ende het licht, ende de mane, ende de sterren verduistert worden, ende de wolken weder komen na den regen. Prediker XII. v. 2.

94. Ik ben een Roose van Saron, een Lelie der

Fig. 94. der dalen. Gelyk een lelie onder de doornen, alſoo is myne vriendinne onder de dochteren. Hogelied II. v. 1. 2.

95. Onderſteunt gylieden my met de fleſſchen, verſterkt my met de appelen: want ik ben krank van liefde. Hogelied II. v. 5.

96. Myn Liefſte is gelyk een rhee, ofte een welp der herten: ſiet, hy ſtaat achter onſen muer, kykende uyt de venſteren, blinkende uyt de tralien Hogelied II. v. 9.

97. Ik ben in mynen hof gekomen, O myn Suſter, O Bruydt, ik hebbe myne myrrhe geplukt, met myne ſpecerye, ik hebbe myne honigraten met mynen honig gegeten, ik hebbe mynen wyn, mitsgaders myne melk gedronken: etet, vrienden, drinket, ende wordet dronken, O Liefſte. Hogelied V. v. 1.

98. Set my als een zegel op u herte, als een zegel op uwen arm: want de liefde is ſterk, als de doodt: de yver is hart als het graf: hare kolen zyn vyerige kolen, vlammen des HEEREN. Hogelied VIII. v. 6.

99. Hoort gy Hemelen, ende neemt ter oore, gy aarde, want de HEERE ſpreekt: Ik hebbe kinderen groot gemaakt ende verhoogt, maar ſy hebben tegen my overtreden. Een oſſe kent ſynen beſitter, ende een ezel de kribbe ſynes heeren: [maar] Iſraël en heeft geen kenniſſe, myn volk en verſtaat niet. Jeſaïa I. v. 2. 3.

100. Wee den Aſſyrier [die] de roede mynes toorns is, ende myne grimmigheyt is een ſtok in hare handt. Sal een byle haar be-

Fig. 100. beroemen tegen dien die daar meede houwt? ſal een zage pocchen tegen dien dieſe trekt? als of een ſtaf beweegde de gene die hem opheffen? als men eenen ſtok opheft, en is 't geen hout? Jeſaïa X. v. 5: 15.

101. Men ſal van my ſeggen, gewiſſelik in den Heere zyn gerechtigheden, ende ſterkte: tot hem ſal men komen; maar ſy ſullen beſchaamt worden, alle die tegen hem ontſteken ſyn. Jeſ XLV. v. 24.

102. Ik hebbe de perſſe alleene getreden, ende daar en was niemant van de volkeren met my; ende ik hebſe getreden in mynen toorne, ende hebſe vertrapt in myne grimmigheyt, ende haar kracht is geſprengt op myne kleederen, ende al myn gewaad hebb' ik bezoetelt. Jeſaïa LXIII. v. 3.

103. Siet, hy komt op als wolken, ende ſyne wagenen zyn als een wervelwint, ſyne peerden zyn ſneller dan arenden, wee ons, want wy zyn verwoeſt. Jerem. IV. v. 13.

104. Selfs een oyevaar aan den hemel, weet ſyne geſette tyden, ende een tortelduyve, ende kraan, ende ſwaluwe, nemen den tydt harer aankomſte waar: maar myn volk en weet het recht des HEEREN niet. Jerem. VIII. v. 7.

105. Want de doot is geklommen in onſe venſteren, ſy is in onſe paleyſen gekomen: om de kinderkens uyt te roeyen van de wyken. de jongelingen van de ſtraten. Jerem. IX. v. 21.

106. Sal ook een moorman ſyne huyt veranderen? ofte een luypaart ſyne vlekken?

Fig. 106. [soo] sult gy lieden ook kennen goed doen, die geleert zyn quaat te doen, Jerem. XIII. v. 23.

107. Is myn woort niet alsoo, als een vyer, spreekt de HEERE? ende als een hamer, [die] een steenrotse te morsel slaat? Jerem. XXIII: v. 29.

108. De kroone onses hoofts is afgevallen, O wee nu onser, dat wy [soo] gesondigt hebben. Daarom is ons herten mat, om dese dingen zyn onse oogen duyster geworden Klaaglied. Jerem. V. 16, 17.

109. Ende gy menschen kindt, neemt u een scherp mes; een scheermes der barbieren sult gy u nemen: het welke gy sult laten gaan over uw hooft, ende over uwen baart: daar na sult gy u een weegschale nemen, ende die [hayren] deylen. Ezechiel V. v. 1.

110. Myn Godt heeft synen Engel gesonden, ende hy heeft den muyl der leeuwen toegesloten, dat sy my niet beschadigt en hebben, om dat voor hem onschult in my gevonden is: ook en hebbe ik, O Koning, tegen u geen misdaat gedaan. Daniel VI. v. 23.

111. Daarom sal 't lant treuren, ende een yegelik, die daar in woont, quelen, met het gedierte des velts, ende met 't gevogelte des hemels: ja ook de visschen der zee sullen weggeraapt worden. Hosea IV. v. 3.

112. De wynstok is verdorret, de vygeboom is slaauw: de granaat-appelboom: ook de palmboom, ende appelboom; alle boomen des velts zyn verdorret; ja de vrolikheit is verdorret van de menschen kinderen. Joël I. v. 12.

Fig. 113. Want siet, die de bergen formeert, ende den wint schept, ende den mensche bekent maakt wat syne gedachte zy, die den dageraadt duysternisse maakt, ende op de hoogten der aarde treet; HEERE, Godt der heirscharen, is syne name, Amos IV. v. 13.

114. De trotsheit uwes herten heeft u bedrogen; hy die daar woont in de kloven der steenrotzen, [in] syne hooge wooninge: die in syn herte seyt; wie soude my ter aarde nederstooten? Obadja I. v. 3.

115. Ende Godt de HEERE beschikte eenen wonderboom, ende deed' hem opschieten boven Jona, op datter schaduwe mocht zyn over syn hooft, om hem te redden van syn verdriet: ende Jona verblydde sich over den wonderboom [met] groote blydtschap. Maar Godt beschikte eenen worm des anderen daags in 't opgaan van den dageraat: die stak den wonderboom dat hy verdorrede. Jona IV. v. 6. 7.

116. Ende hy sal onder groote volken richten, ende machtige Heydenen straffen, tot verre toe: ende sy sullen hare sweerden slaan tot spaden, ende hare spiessen tot sikkelen; het [een] volk en sal tegen het [ander] volk geen sweert opheffen, ende sy en sullen den kryg niet meer leeren. Maar sy sullen sitten, een yeder onder synen wynstok, ende onder synen vygeboom, ende daar en sal niemant zyn diese verschrikke; want de mondt des HEEREN der heyrscharen heeft [het] gesproken. Micha IV. v. 3, 4.

Fig. 117 Siet op de bergen de voeten des geenen die het goede boodschapt, die vreede doet hooren: viert uwe vyerdagen, O Juda, betaalt uwe geloften, want de Belials [man] en sal voortaan niet meer door u doorgaan, hy is gantsch uytgeroeyt. Nahum I. v. 15.

118. Ende is ook alreede de byle aan de wortel der boomen gelegt: alle boom dan die geen goede vrucht voort en brengt, wort uytgehouwen ende in 't vyer geworpen. Matthæus III. vs. 10.

119. Noch men steekt geen keersse aan, ende set die onder een koornmate: maar op een kandelaar, ende sy schynt allen, die in den huyse [zyn.] Laat uw' licht alsoo schynen voor de menschen, dat sy uwe goede werken mogen sien, ende uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlijcken. Matthæus V. v. 15. 16.

120. En geeft het heilige den honden niet, noch en werpt uwe peerlen niet voor den swynen: op dat sy niet t'eeniger tyt deselve met haare voeten en vertreden, ende [haar] omkeerende u verscheuren. Matthæus VII. v. 6.

121. Aan hare vruchten sult gyse kennen. Leest men ook een druive van doornen, of vygen van distelen? Matthæus VII. v. 16.

122. Een yegelik dan die dese myne woorden hoort, ende deselve doet, die zal ik vergelyken by een voorsichtig man, die zyn huys op eene steenrotze gebouwt heeft. Matthæus VII. v. 24.

123. Siet, ik sende u als schapen in't midden der wolven: zyt dan voorsichtig ge-

Fig. 123. gelyk de ſlangen, ende oprecht gelyk de duyven. Matth. X. v. 16.

124. Dan ſullen de rechtveerdige blinken, gelyk de ſonne, in het Koninkryk haars Vaders. Die ooren heeft om te hooren, die hoore. Matth. XIII. v. 43.

125. Jeruſalem, Jeruſalem, gy die de Propheten doodet, ende ſteenigt die tot u geſonden zyn, hoe menigmaal hebbe ik uwe kinderen willen by een vergaderen, gelykerwys een hinne hare kiekenen by een vergadert onder de vleugelen, ende gy-lieden en hebt niet gewilt. Matth. XIII. v. 37.

126. Ende te middernacht geſchiedde een geroep, ſiet de Bruydegom komt, gaat uyt hem te gemoet. Doe ſtonden alle die maagden op, ende bereydden haare lampen. Matth. XXV. v. 6, 7.

127. Doe ſeyde Jeſus tot hem, keert uw' ſweert weder in ſyne plaatſe: want alle die het ſweert nemen, ſullen door het ſweert vergaan. Matth. XXVI. v. 52.

128. Het is lichter dat een kemel ga door de ooge van een naalde, dan dat een ryke in het Koninkryke Godts inga. Marcus X. v. 25.

129. Ende ſy quamen met haaſte, ende vonden Mariam, ende Joſeph, ende het kindeken, liggende in de kribbe. Lucæ II. v. 16.

130. Ende wat vader onder u, dien den ſone om broot bid, ſal hem eenen ſteen geven? Of ook om eenen viſch, ſal hem voor eenen viſch een ſlange geven? Ofte ſoo hy ook om een ey ſoude bidden, ſal hy hem een ſcorpioen geven? Lucæ XI. v. 11, 12.

Fig. 131. Des anderen daags ſag Joannes Jeſum tot hem komende, ende ſeyde, ſiet 't Lam Godts dat de ſonde der weerelt wech neemt. Joannes I. v. 29.

132. Ende, ſiet, een Engel des Heeren ſtont daar, ende een licht ſcheen in de wooninge, ende ſlaande de zyde Petri, wekte hy hem op, ſeggende, ſtaat haaſtelik op. Ende ſyne ketenen vielen af van de handen. Handelingen XII. v. 7.

133. Hoewel hy nochtans hem ſelven niet onbetuygt gelaten en heeft, goet doende van den hemel, ons regen en vrugtbare tyden gevende, vervullende onſe herten met ſpyſe ende vrolikheit. Handel. XIV. v. 17.

134. Of en weet gy niet dat u-lieder lichaam een tempel is des Heiligen Geeſts, die in u is, dien gy van Godt hebt, ende [dat] gy uwes zelfs niet en zyt? 1 Cor. VI. v. 19.

135. Want de geltgierigheit is een wortel van alle quaat, tot welke ſommige luſt hebbende, zyn afgedwaalt van het geloove, ende hebben haar ſelven met veele ſmerten doorſteken. 1 Timoth. VI. v. 10.

136. Want de Tabernakel was toebereyt: [namelik] d'eerſte, in welke was de kandelaar, ende de tafel, ende de toonbrooden, welke genaamt wort het heylige: Hebreen IX. v. 2

137. Hebbende een gouden wierook vat, ende de Arke des verbonts alom met gout overdekt, in welke was de gouden kruyke, daar het manna in was, ende de ſtaf Aärons, die gebloeyt hadde, ende de tafelen des verbonts. Hebreen IX. v. 4

Fig.

Fig. 138. Jesus Christus is gisteren ende heden deselve ende in der eeuwigheit. Hebreen XIII. v. 8.

139. Die eertyts ongehoorsaam waren, wanneer de lankmoedigheit Gods eenmaal verwachtede in de dagen van Noe, als d'arke toebereyt wiert: waar in wynige (dat is acht) zielen behouden wierden door het water. 1 Petri III. v. 20.

140. Zyt nuchteren, [ende] waakt: want uwe tegenpartye de duyvel gaat om als een brieschende leeuw, soekende wien hy soude mogen verslinden. 1 Petri V. v. 8.

141. Ende een van de Ouderlingen seyde tot my, en weent niet: siet, de Leeuw die uyt de stamme Juda is, de wortel Davids, heeft overwonnen, om het boek te openen, ende syne seven zegelen op te breken. Openbaaringe V. v. 5.

142. Ende sy heeft den put des afgronds geopent: ende daar is rook opgegaan uyt den put, als rook eenes grooten ovens: ende de sonne ende de lucht is verduystert geworden van den rook des puts. Ende uyt den rook quamen sprinkhanen op de aarde, ende haar wiert macht gegeven gelyk de scorpioenen der aarde macht hebben. Openbaringe IX. v. 2, 3.

143. Gaat geen hoeragtige vrouwe te gemoet, op dat gy niet t'eeniger tyt in hare strikken en valt. En gaat niet om met de snaren-speelster, dat gy niet t'eeniger tyt gevangen en wort in hare handelingen. Syrach IX. v. 3, 4.

144. Hy bukt het aangesicht, ende maakt den

Fig. 144. den doofaart, indien gy hem niet gewaar en wordt, ſal hy u voor komen om quaat te doen. De kleedinge des mans, ende het lacchen der tanden, ende de gank des menſchen, verkondigen wat hy voor een is. Syrach XIX. v. 25. 28.

145. Vliedt voor de ſonde gelyk voor een ſlange: want indien gy tot haar naakt, ſoo ſal ſy u ſteken. Hare tanden zyn leeuwen tanden, ende dooden de zielen der menſchen. Alle ongerechtigheyt is gelyk een tweeſnydende ſweert, ende geen geneſinge en iſſer voor haare wonde. Syrach XXI. v. 2, 3, 4.

146. Het binnenſte des ſotten is [gelyk] het radt van een waagen: ende ſyne overlegginge is gelyk een aſſe die omloopt. Syrach XXIII. v. 5.

147. De fluyte ende het ſnaren ſpel geeven eenen ſoeten toon, maar een lieffelyke tonge meer dan beyde. Syrach XL. v. 20.

148. Siet den [Regen booge], ende looft hem die den ſelven gemaakt heeft, die ſeer ſchoon is in ſyn ſchynſel. Syrach XLIII. v. 12.

149. Op haar lichaam ende op haar hooft vliegen de nacht-uylen, ſwaluwen; ende andere vogelen: desgelyks ook de katten. Baruch VI. v. 21.

150. Ende op de ſelve [Elephanten] waren houte ende ſterke toorens, die een yegelyk beeſt bedekten, gegordet op het ſelve met inſtrumenten, ende op elk waren twee ende dertig vechtende mannen in de ſelve, ende een Indiaan [die] 't ſelve beeſt [regeerde] 1 Machabeen VI. v. 37.

felve
waren u
nen in de
't felve
VI. v. 37.